51-KITÂBU'L-HIBE VE FADLIHÂ VE'T-TAHRÎD ALEYHÂ
1- Hibe Nevinden Olan Az Sey(In Beyâni) Babi
2- Arkadaslarindan Herhangi Bir Seyi Kendisine Hibe Etmelerini Isteyen Kimse Babi
3- (Içmek Için) Su Veya Süt Isteyen Kimse Babi
4- (Avcinin Av) Hediyesinin Kabul Edilmesi Babi
5- Hediyeyi Kabul Etmek Babi
6- Arkadasina Birsey Hediye Eden Ve Onun Kadinlarindan Bâzisini Kasdeden Kimse Babi
7- Hediyeden Geri Döndürülmeyecek Olan Sey Babi
8- Gâibde Yapilan Hediyeyi Caiz Gören Kimse Babi
9- Hibede (Hediyede) Karsilik Vermek Babi
10- Babanin Çocuga Hibesi(Nin Hükmü)
11- Hibe Isinde (Bâzi Kimseleri) Sâhid Yapmak Babi
12- Erkegin Kadinina Ve Kadinin Kocasina Hibesinin Hükmü Babi
13- Kadinin Kocasi Varken, Kocasindan Baskasina Hibe Yapmasi Ve Kendi Kadin Kölesine Hürriyet Vermesi, Kadin Bir Beyinsiz Olmadigi Takdirde Caizdir, Eger Kadin Bîr Beyinsiz Ise Hibe Yapmasi Ve Köle Âzâd Etmesi Caiz Olmaz Babi
14- Bâb: (Hakk Kazanmakta Birden Fazla Kisi Bulunup Da Çatisma Oldugu Zaman) Hediye Vermeye Kimden Baslanacaktir?
15- Bir Illet(Ve Sebeb)Den Dolayi Hediye Kabul Etmeyen Kimse Babi
16- Bâb: Bir Kimse Birsey Hibe Yâhud Va'd Edip De Hibe Yâhud Va'd Edilen Sey Hibe Edilen Kisiye Veyâhud Va'd Edilen Kisiye Ulasmadan Ya Hibe Edici Yâhud Hibe Edilen Kisi, Ya Va'd Eden Yâhud Kendisine Va'd Edilen Kisilerden Birisi Ölürse, Bu Hibenin Veya Va'din Hükmü
17- Bâb: Hibe Edilmis Köle Ve Hibe Edilmis Meta' Nasil Teslim Alinir?
18- Bâb: Bir Kimse Birsey Hibe Ettigi Ve Hibe Edilen Diger Kimse "Ben Bunu Kabul Ettim" Demedigi Hâlde, O Hibeyi Teslim Aldigi Zaman (Bu Caiz Olur)
19- Bâb: Bir Kimse Diger Bir Kimse Üzerindeki Borcu Ona Hibe Ederse
20- Bir Kisinin Bir Seyi Bir Topluluga Hibe Etmesi Babi
21- Elle Tutulup Teslim Alinmis. Teslim Alinmamis Ve Taksim Edilmis, Taksim Edilmemis Olan Hibe Babi
22- Bâb: Bir Cemâat Bir Kavme Hibe Ettigi Zaman
23- Yaninda Oturan Arkadaslari Varken Kendisine Bir Hediye Verilen Kimse, O Hediyeye Meclis Arkadaslarindan Daha Haklidir Babi
24- Bâb: Bir Kimse Diger Birine Bir Deve .Hibe Ettigi Zaman, Hibe Edilen Kimse O Deveye Biner Hâlde Olsa, Bu Hibe Caizdir
25- Giyilmesi Mekruh Olan Seyi Hediye Etmek Babi
26- Müsriklerden Hediye Kabul Edilmesi Babi
27- Müslümânin Müsriklere Hediye Vermesi(Nin Cevazi) Babi
28- Bâb: Hiçbir Kimseye Daha Önce Verdigi Hibesine Ve Yaptigi. Sadakasina Dönmesi Halâl Olmaz
29- Bâb
30- Umrâ Ve Rukbâ Hakkinda Söylenen Hükümler Babi

31- Insanlardan Igreti At Alan Kimse Babi
32- Zifaf Sirasinda Gelin Veyâhud Güvey Için Elbise Istiare Etme(Nin Cevazi) Babi
33- Menîhanin Fazileti Babi
34-Bâb: Bir Adam Digerine Jnsanlarîn Örf Yapageldikleri Ta'bîr Üzere "Su Cariyeyi Sana Hizmetçi Olarak Verdim" Dediginde, Bu Caiz Olmustur (Yânî Bu Ihdâm, Hibe Ve Ariyet Verme Demektir)
35- Bâb; Bir Kimse Baska Bir Kimseyi Bir At Üzerine Bindirse Bunun Hükmü (Ondan Dönülmemekte) Umrâ Ve Sadaka Gibidir.

Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle

51-KITÂBU'L-HIBE VE FADLIHÂ VE'T-TAHRÎD ALEYHÂ

(Hibe, Hibenin Fazîleti ve Hibeye Tesvik Kitabi) [1]

1-..... Ebû Hureyre (R)'den (söyle demistir): Peygamber (S):
"Ey Müslüman kadinlar! Bir komsu kadin kendi komsusunu, (onun hediyesi) bir koyun ayagi bile olsa, sakin küçük görmesin" buyurdu [2].

2-.....Âise (R) kizkardesi Esmâ'nin oglu Urve'ye söyle demistir:
— Ey kizkardesimin oglu! Biz (Peygamber kadinlari) hilâle bakardik. Sonra bir hilâle daha, sonra bir hilâle daha. Iki ay içinde üç hilâle bakar görürdük de Rasûlullah'in evlerinde hiçbir ates yakilmazdi.
Urve dedi ki: Ben Âise'ye:
— Ey teyze! Sizleri ne yasatiyordu? diye sordum.
O:
— îki siyah sey: Hurma ve su. Ancak su da var ki, Rasûlullah'in Ensâr'dan bir takim komsulari ve bunlarin da sagim koyunlari vardi. Bunlar hayvanlarini sagarlardi ve sütlerinden Rasülullah'a hediye ederlerdi. Rasülullah (S) da ondan bizlere içirirdi, dedi [3].

1- Hibe Nevinden Olan Az Sey(In Beyâni) Babi

3-.....Ebû Hureyre(R)'den (söyle demistir): Peygamber (S) söyle buyurdu: "Eger ben koyun ayagi yâhud sigir ve davar ayagi yemegine çagirilsam, muhakkak bu çagriya icabet ederdim. Yine bana koyun ayagi yâhud sigir ve davar ayagi hediye edilse, onu da muhakkak kabul ederdim"[4].

2- Arkadaslarindan Herhangi Bir Seyi Kendisine Hibe Etmelerini Isteyen Kimse Babi

Ebû Saîd Hudrî de: Peygamber (S): "Sizinle beraber bana da bir pay ayiriniz" buyurdu, demistir [5].

4-..... Sehl ibn Sa'd(R)'dan (söyle demistir): Peygamber (S) Muhâcirler'den (Ensârî) bir kadina haberci yolladi. O kadinin marangoz bir kölesi vardi. Peygamber o kadina: "Kölene emret de bizim için minberin tahtalarini yapsin" buyurdu. Bunun üzerine kadin kölesine bunu emretti. O da gidip Gâbe'nin ilgin agaçlarindan kesti ve Peygamber için bir minber yapti. Köle minberi yapip saglamlas-tirdigi zaman, kadin, Peygamber'e: Köle minberi kurmustur, diye haber gönderdi. Peygamber (S) kadina: "Minberi bana gönder!" buyurdu. Akabinde minberi getirdiler. Peygamber onu yüklenip tasidi da, görmekte oldugunuz yere koydu [6].

5-.....Ebû Katâde söyle demistir: Ben bir gün Peygamber'in sahâbîlerinden bir takim adamlarla beraber Mekke yolundaki bir konakta oturuyordum. Rasûlullah önümüzde konaklamisti. Sahâbîler ihrama girmislerdi. Ben (kesif vazifesinde oldugum için) ihrama girmemistim. Arkadaslar bir yaban esegi gördüler. Ben mesgul idim; ayakkabimi dikiyordum. Onlar yaban esegini bana bildirmediler; (kendileri ihrâmli olduklarindan) onu ben kendim göreyim istediler. Döndüm ve hayvani gördüm. Hemen ata dogru kalktim ve onu eyerledim. Sonra bindim. Fakat kamçiyi ve mizragi unuttum. Hemen arkadaslara: Kamçi ile mizragi bana uzativerin, dedim. Onlar: Hayir, vallahi biz sana bu hayvan aleyhine hiçbir surette yardim etmeyiz, dediler. Ben öfkelendim ve attan asagi inip, onlari kendim aldim. Sonra ata bindim ve onu yaban eseginin üzerine kosturdum. Akabinde yaban esegini yaraladim. Sonra ölü olarak onu getirdim. Arkadaslar onun üzerine üsüsüp etini yemege giristiler. Sonra kendileri ihrâmli iken bu av etinden yemeleri hususunda sübhe ettiler. Akabinde biz yürüdük. Ben beraberimde ön budunu sakladim. Rasülullah'a yetistik ve kendisine bu mes'eleyi sorduk. Rasûlullah: "Beraberinizde ondan bir-sey var mi?" diye sordu. Ben: Evet var, dedim ve kendisine o budu

uzatip verdim. Rasûlullah ihrâmh oldugu hâlde onu yedi ve tamâ-miyle bitirdi [7].
Râvî Muhammed ibn Ca'fer dedi ki: Bu hadîsi bana Zeyd ibn Eslem, Atâ ibn Yesâr'dan; o da Ebû Katâde'den; o da Peygam-ber(S)'den olmak üzere tahdîs etti [8].

3- (Içmek Için) Su Veya Süt Isteyen Kimse Babi

6-.....Ebû Tuvale -ki ismi Abdullah ibn Abdirrahmân'dir- söyle demistir: Ben Enes'ten isittim, söyle diyordu: Rasûlullah su evimizde bize geldi ve içmek için birsey istedi. Biz bize âid bir koyunu onun için sagdik. Sonra ben bu sütü evimizdeki su kuyunun suyu ile karistirdim ve Rasûlullah'a verdim. Ebû Bekr solunda, Umer karsisinda ve bir bedevi de saginda bulunuyordu. Rasûlullah sütü içince, Umer: Bu Ebû Bekr'indir, dedi. Rasûlullah kendisinden artan sütü o bedevi-ye verdi. Sonra: "Sagdakiler (öne geçirilir), sagdakiler (öne geçirilir). Dikkat edin; sag tarafa gidin" buyurdu.
Enes ibn Mâlik üç kerre: Sagdan baslamak sünnettir, sagdan baslamak sünnettir, sagdan baslamak sünnettir, dedi [9].

4- (Avcinin Av) Hediyesinin Kabul Edilmesi Babi

Peygamber (S), Ebû Katâde'den, avin budunu kabul etti [10].

7-.....Enes (R) söyle demistir: Biz (bir seferde) -Mekke yakininda Merru'z-Zahrân'da iken bir tavsani ürkütüp kaçirdik. Sefer toplulugu (yakalamak için ona dogru) kostular da hepsi yorulup âciz kaldilar. Ben hayvana yetistim ve onu tutup (üvey babam) Ebû Tal-ha'ya getirdim. ETni Talha onu kesti ve uylugunun üst tarafini, yâ-hud iki budunu (benimle) Rasûlullah'a yolladi. -Râvî Su'be: Iki budu oldugunda sekk yoktur, demistir.- Rasûlullah onu kabul etti. Ben: Ondan yedi, dedim. Enes de: Ondan yedi, dedi. Sonra yedi sözünün ardindan onu kabul etti, dedi [11].

8-.....Ibn Abbâs(R)'tan (o, söyle demistir): es-Sa'b ibn Cessâme (R), Rasûlullah'a Ebvâ yâhud Veddân'da bulundugu sirada bir yaban esegi hediye etmisti. Fakat Rasûlullah bu hediyeyi kabul etmeyip geri çevirdi. Rasûlullah bu sebebden Sa'b'm yüzünde meydana gelen üzüntüyü görünce (onu hos etmek için): "Dikkat et! Biz senin hediyeni reddetmemisizdir; ancak su var ki, bizler ihrâmli bulunuyoruz" buyurdu [12].

5- Hediyeyi Kabul Etmek Babi

9-.....Âise (R)'den (o söyle demistir): Insanlar hediyelerini Rasûlullah'a, Âise'nin nevbeti gününde vermeyi kasdedip buna çalisirlardi. Onlar bu hediyeleri ile yâhud bu arastirma ve çalismalariyle Rasûlullah'in rizâsini isterlerdi [13].

10-..... Ibn Abbâs (R) söyle demistir: (Ibn Abbâs'm teyzesi olan) Ümmü Hufeyd bir kerresinde Peygâmber'e (çöl armagani olarak) bir mikdâr kes, tereyagi ve birkaç tane keler hediye etmisti. Peygamber (S) kesten ve tereyagindan birer parça yedi de, istek duymadigi için kelerlerden yemeyi terketti [14]
Yine Ibn Abbâs söyle demistir: Rasûlullah'in yemek sofrasi üzerinde keler yenilmistir. Eger keler (yemek) haram olsaydi, Rasûlullah'in sofrasi üzerinde yenilmezdi [15].

11-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah'a (ailesi disindan) bir yiyecek getirildigi zaman:
— "Bu hediye midir yoksa sadaka midir?" diye sormak âdeti idi. Eger cevâbinda "Sadakadir" denilirse Rasûlullah (S) sahâbîlerine:
— "Siz yiyiniz!" buyururdu da kendisi yemezdi.
Eger: "Hediyedir" denilirse, Rasûlullah hemen elini uzatirdi da sahâbîleriyle beraber yer idi [16].

12-.....Enes ibn Mâlik söyle demistir: Bir kerre Peygâmber'e
bir mikdâr et getirildi. Bu, Berîre'ye sadaka edildi denilince, Peygamber (S): "O, Berîre'ye [17]

sadakadir; 'fakat (simdi Berîr-e1hnin) bize yaptigi bir hediyedir" buyurdu .

13-.....Su'be dedi ki: Ben bu gelecek hadîsi Abdurrahmân'dan; o da babasi el-Kaasim'dan; o da Âise(R)'den olmak üzere isittim. Âise, Berîre'yi sâhiblerinden satin almak istedi. Sâhibleri Berîre'nin velâsmin kendilerine âid olmasini sart kildilar. Âise'ye karsi ileri sürülen bu sart Peygamber'e zikredildi. Bunun üzerine Peygamber (S):
— "Sen Berîre'yi satin al ve onu hürriyete kavustur. Çünkü ve-lâ ancak hürriyete kavusturana âiddir" buyurdu.
Berîre'ye bir mikdâr et hediye edilmisti. Peygamber (S):
— "Bu et Berîre'ye sadaka verilmistir; o Berîre için sadakadir, bizim için hediyedir" buyurdu [18].
Berîre hürriyetine kavusunca (kocasindan ayrilmak ve onun nikâhi altinda kalmak arasinda) muhayyer kilindi. Râvî Abdurrahmân: Berîre'nin kocasi (Mugîs) hürr yâhud köledir, demistir. Su'be ibnu'l-Haccâc ise söyle demistir: Ben Abdurrahmân'a Berîre'nin kocasindan sordum. Abdurrahmân: O bir hürr mü, yoksa köle mi; bilmiyorum, dedi.

14-..... Ümmü Atiyye (R) söyle demistir: Peygamber (S) Âi-se'nin yanma girdi de, ona:
— "Yaninizda (yiyecek) birsey var mi?" diye sordu.
Âise de:
— Hayir yoktur. Yalniz Sen'in sadaka malindan Ümmü Atiyye Nuseybe'ye göndermis oldugun o koyundan Ümmü Atiyye Nusey-be'nin bize yolladigi bir mikdâr et vardi, dedi.
Peygamber:
— "(Getir); o zekât yerine ulasmistir" buyurdu [19].

6- Arkadasina Birsey Hediye Eden Ve Onun Kadinlarindan Bâzisini Kasdeden Kimse Babi [20]

15-.....Âise (R): Insanlar Peygamber'e verecekleri hediyelerini, O'nun benim evimde bulunacagi benim nevbetim gününde vermeyi kasdederJerdi, demistir. (Ismâîlî bu isnâdla sunu ziyâde etmistir: Kadin arkadaslarim Ümmü Seleme'de toplandilar da ona: Rasûlul-lah'a, insanlara hediyelerini bulundugu yerde vermelerini emretmesini haber ver, dediler.) Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme dedi ki: Peygamber'in nikâhinda bulunan kadin arkadaslarim benim yanimda toplandilar. Ümmü Seleme bunu (yâni hediyeler Peygamber'e bulundugu yerde verilsin fikrini) Peygamber'e söyledi. Peygamber (S) Ümmü Seleme'den yüz çevirdi (onun dedigine yönelmedi) [21].

16-.....Bana kardesim Ebû Bekr Abdulhamîd, Süleyman ibn Bilâl'den; o da Hisâm ibn Urve'den; o da babasi Urve'den; o da Âi-se'den söyle tahdîs etti (Âise -R- söyle demistir): Rasülullah'in ka-dinlari iki firkaya ayrilmislardi. Bir firkada Âise, Hafsa, Safiyye, Sevde vardi. Diger grupta ise Ümmü Seleme ile Rasûlullah'in öteki kadinlari bulunuyordu. Müslümanlar, Rasûlullah'in Âise'ye sevgisini pek iyi bildiklerinden, bunlardan birisinin yaninda Rasûlullah'a vermek istedigi bir hediyesi bulunursa, o hediyesini Rasûlullah'in, Âi-se'nin evinde bulundugu zamana kadar geri

birakir da, hediye sahibi bu hediyesini Rasûlullah, Âise'nin evinde iken gönderirdi. Bu sebeb-den Ümmü Seleme grubu dedikoduya basladi da, bunlar Ümmü Seleme'ye:
— Sen Rasûlullah'a, insanlarla konusup onlara: Her kim Rasûlullah'a bir hediye vermek isterse, o kimse Rasûlullah kadinlarindan hangisinin evinde bulunursa bulunsun, hediyesini versin! demesini söyle, demislerdi.
Ümmü Sekme kadinlarin kendisine söyledikleri bu sözü Rasûlullah'a söyledi. Fakat Rasûlullah ona hiçbir cevâb vermedi. Ümmü Seleme grubundaki kadinlar, Ümmü Seleme'den vaziyeti sordukla-rinda, o da:
— Rasûlullah bana birsey söylemedi, diye cevâb verdi. Onlar da ona:
— Rasûlullah'a, dedigimizi bir daha söyle, dediler.
O da Rasûlullah'in nevbeti ona dolasip geldiginde, yukarida geçtigi gibi mes'eleyi Rasûlullah'a arzetti. Fakat Rasûlullah bu sefer de ona birsey söylemedi. Ümmü Seleme grubundaki kadinlar vaziyeti Ümmü Seleme'den sorduklarinda o da:
— Rasûlullah bana birsey söylemedi, dedi. Onlar da Ümmü Seleme'ye:
— Artik Rasûlullah sana bir cevâb verinceye kadar bu dilegimizi Rasûlullah'a söyle, dediler.
Hakîkaten Ümmü Seleme de Rasûlullah'a kendi nevbetinde dönüp geldiginde söyledi. Bu defa Rasûlullah, Ümmü Seleme'ye:
— "Sakin Âise hakkinda söylenip de bana ezâ verme, bana hiçbir kadinin örtüsü altinda bulundugum sirada vahiy gelmez de yalniz Âise'nin evinde (onun nevbetinde) iken vahiy gelir" buyurdu.
Âise dedi ki: Ümmü Seleme:
— Yâ Rasûlallah, ben de sana ezâ vermekten Allah'a tevbe ediyorum, dedi.
Sonra Ümmü Seleme grubundaki kadinlar Rasûlullah'in kizi Fâ-tima'ya müracaat ettiler ve onu Rasûlullah'a gönderdiler de:
— Yâ Rasûlullah! Kadinlarin Ebû Bekr'in kizi hakkinda Allah'tan sesin için adalet istiyorlar, demesini rica ettiler.
Fâtima da Rasûlullah'a bunlari söyledi. Rasûlullah:
— "Ey kizcagizim! Benim her sevdigimi sen sevmez misin?" buyurdu.
Fâtima da:
— Evet severim, dedi. (Müslim'in rivayetinde: Öyle ise sen de Âise'yi sev! buyurdu, ziyâdesi vardir.)
Fâtima kadinlara döndü ve onlara olup biteni haber verdi. Kadinlar Rasûlullah'a tekrar müracaat etmesini Fâtima'dan istediler. Fakat Fâtima tekrar dönmeyi kabul etmedi.
Bunun üzerine Ümmü Seleme grubu Zeyneb bintu Cahs'i gönderdiler. Zeyneb, Rasûlullah'a geldi ve sertlikle söze baslayip:
— Yâ Rasûlallah! Kadinlarin Ibnu Ebî Kuhâfe'nin kizi hakkinda Allah'tan senin için adalet istiyorlar, dedi.
Ve sesini yükselterek, o sirada oturmakta olan Âise'ye saldiriya kadar ileri gitti de ona sövdü. Nihayet Rasûlullah, karsilik verecek mi diye Âise'ye bakmaga basladi.
Râvî Urve dedi ki: Bu sirada Âise söze basladi ve Zeyneb'e sözlerini geriye çevirdi ve neticede'onu susturdu. Âise dedi ki: Bunun üzerine Peygamber (S) Âise'ye bakti da:

— "Muhakkak ki o, Ebû Bekr'in kizidir" buyurdu
Buhârî söyle dedi: Fâtima'nin kissasi olan son kelâm Hisâm ibn Urve'den; o da bir adamdan; o da ez-Zuhrî'den;'o da Muhammed ibn Abdirrahmân'dan senediyle olmak üzere zikrolunuyor.
Ebû Mervân, Hisârn'dan; o da Urve'den "Insanlar hediyelerini Âise'nin gününde vermeyi kasdediyorlardi" diye söyledi.
Ve yine Hisâm ibn Urve, hem Kureys'ten bir adamdan, hem de kölelerden bir adamdan; o da Zuhrî'den; o da Muhammed ibn Ab-dirrahmân ibni'l-Hâris ibn Hisâm'dan senediyle: Âise: Ben Peygam-ber'in yaninda idim; Fâtima izin istedi, dedi [23].

7- Hediyeden Geri Döndürülmeyecek Olan Sey Babi

17-.....Bize Azre ibnu Sabit el-Ensârî tahdîs edip söyle dedi:
Bana Sümâme ibnu Abdillah ibn Enes tahdîs etti: Azre söyle dedi: Bir kerre ben Enes ibn Mâlik'in torunu ve Basra Kaadisi Sümâme ibn Abdillah'in huzuruna girdim. Sümâme bana güzel bir koku uzatti da: (Al, dedem) Enes ibn Mâlik (R) güzel koku hediye edilince red-detmezdi, dedi. Sümâme sunu da söyledi: Ve Enes ibn Mâlik: Peygamber (S) güzel kokuyu geri döndürmez idi, dedi [24].

8- Gâibde Yapilan Hediyeyi Caiz Gören Kimse Babi

18-.....Ibn Sihâb söyle demistir: Urve zikretti ki Misver ibn Mahreme (R) ile Mervân ibnu'l-Hakem ona söyle haber vermislerdir: Peygamber(S)'e Hevâzin kabilesinin temsilci hey'eti geldigi zamân Peygamber insanlar arasinda (hitâb etmek için) ayaga kalkti, Allah'i lâyik oldugu kemâl sifatlariyle övdü. Sonra sunlari söyledi: "Amma ba'du(= Sözün bundan sonrasina gelince, sahâbîlerim!) Bu Hevâzin temsilcileri kardesleriniz kusurlarindan dönücüler olarak bize geldiler. Ben de onlarin esirlerini kendilerine geri vermemi uygun gördüm. Sizden her kim esirlerini bu suretle (karsiliksiz vererek) kardeslerinizin gönlünü hos etmeyi severse, bunu yapsin! Sizden her kim de kendi hissesi üzerine bagli kalmak (karsiliksiz vermemek) arzu ederse (bu bedeli) biz ona, Allah'in bize ihsan edecegi ilk ganimet malindan veririz; o da böyle yapsin!" buyurdu. Bu hutbe üzerine insanlar: Senin için Hevâzin esirlerini geri vermeyi gönüllerimizle hos ve temiz bulduk, dediler [25]-

9- Hibede (Hediyede) Karsilik Vermek Babi [26]

19-.....Bize îsâibn Yûnus, Hisâm'dan; odababasiUrve'den; o daÂise (R)'den tahdîs etti. Âise (R): Rasûlullah (S) hediyeyi kabul eder ve hediyenin karsiliginda hediye verirdi, demistir [27].
Buhârî söyle dedi: Veki' ibnu'l-Cerrâh ile Muhâdir ibnu'l-Muverri', Hisâm'dan; o da babasi Urve'den; o da Âise'den senedini zikretmediler [28].

10- Babanin Çocuga Hibesi(Nin Hükmü)

Ve baba çocuklarinin bâzisina birsey verdigi zaman bütün çocuklari arasinda adalet yapincaya ve diger çocuklarina da onun benzerini verinceye kadar, birine vermesi caiz olmaz ve (çocuklarinin bâzisina fazla verdigi zaman) bu baba üzerine sâhid olunmaz babi.

Ve Peygamber (S): "Atiyye vermekte çocuklariniz arasinda adalet ediniz" buyurdu [29].
Ve baba için çocuguna verdigi atiyyesine dönmek hakki var midir? Ve baba muhtâc oldugu zaman, siniri geçrneyerek ma'rûf surette çocugunun malindan yiyecegi seyin hükmü nedir? [30]
Ve Peygamber (S), Umer'den bir deveyi satin aldiktan sonra, bu deveyi Umer'in ogluna hediye verdi ve:

"Bununla istedigini yap!" buyurdu [31].

20-.....Bize Mâlik, Ibn Sihâb'dan; o da Humeyd ibn Abdirrahmân ile Muhammed ibn Nu'mân ibn Besîr'den haber verdi ki, bu ikisi ona Nu'mân ibn Besîr'den söyle tahdîs etmislerdir: Nu'mân'in babasi Besîr ibn Sa'd, Nu'mân'i Rasûlullah'm yanma getirip: Ben bu oglum Nu'mân'a bir köle verdim, dedi. Rasûlullah (S): "Çocuklarinin hepsine bunun benzerini verdin mi?" diye sordu. Besîr: Hayir, dedi. Rasûlullah: "Öyle ise bunu da geri al" buyurdu [32].

11- Hibe Isinde (Bâzi Kimseleri) Sâhid Yapmak Babi

21-.....Âmir es-Sa'bî söyle demistir: Ben en-Nu'mân ibn Besîr'den kendisi (Kûfe'de) minber üzerinde hutbe yaparken isittim; o söyle diyordu: Babam Besîr, (anamin zorlamasiyle) bana bir köle hibe etmisti. Anam Ravâha kizi Amre (babama):
— Sen bu hibeye Rasûhillah'i sâhid yapmadikça inanmam, razi olmam, dedi.
Bunun üzerine Besîr, Rasûlullah'a geldi de:
— Yâ Rasûlallah! Ben Amre bintu Ravâha'dan dogan ogluma bir köle hediye verdim. Fakat yâ Rasûlallah, Amre bana bu hibeye Seni sâhid tutmami emretti, dedi.
Rasûlullah:
— "Sen Nu'mân'a verdigin hediyen gibi öbür çocuklarina da hibe verdin mi?" diye sordu.
Besîr:
— Hayir (vermedim), dedi.
Bunun üzerine Peygamber (S) Besîr'e:
— "Allah'tan korkunuz da çocuklariniz arasinda adalet ediniz" buyurdu.
Nu'mân söyle dedi: Artik babam, Peygamber'in yanindan dönüp geldi de Nu'mân'a verdigi hediyesini geri aldi [33].

12- Erkegin Kadinina Ve Kadinin Kocasina Hibesinin Hükmü Babi

Ve Ibrâhîm en-Nahaî: Kadin ve kocadan herbirinin digerine hibe etmesi caizdir, demistir. Umer ibn [34]

Abdilazîz de: Kari ile koca birbirine yaptiklari hibeden dönemezler, demistir .
Peygamber (S) de; Aise'nin evinde bakilip tedâvî edilmek hususunda diger kadinlarindan izin istemistir [35].

Ve yine Peygamber (S): "Hibesinden dönen kimse, kusmuguna dönen köpek gibidir" buyurdu [36].
ez-Zuhrî de karisina, mehrinin bir kismini yâhud hepsini bana hibe et diyen, sonra da çok geçmeden o kadini bosayan, bunun üzerine karisi o mehre dönen kimse hakkinda: Koca eger o kadini aldatmis ise, koca o mehri kadina geri verir. Sayet kadin mehri gönül rizâsi ile ona vermis ve adamin isinde kadina hiçbir aldatma yoksa, bu caizdir, yâni mehrin kadina geri verilmesi vâcib olmaz, demis ve sunu eklemistir:
Yüce Allah söyle buyurdu: "(Aldiginiz) kadinlarin mehirlerini yürekten isteyerek ve Allah'in bir atiyyesi olarak verin. Bununla beraber eger ondan birazini gönül hoslugu ile size bagislamis olurlarsa, onu da içinize sindir e sindire yiyin ** («i-Nisâ: 4) [37].

22-.....Âise (R) söyle demistir: Peygamber (S) hastaligi agirIasip izdirâbi siddetlendigi zaman (Meymûne'nin odasinda idi), benim odamda bakilip tedâvî edilmek hususunda kadinlarindan izin istedi. Kadinlar da O'na izin verdiler. Akabinde Peygamber iki kisinin arasinda ayaklari yerde çizgi çizerek (Meymûne'nin odasindan) çikti. Peygamber, Abbâs ile baska bir kimse arasinda idi.
Bu hadîsin râvîlerinden olan Abdullah ibn Mes'ûd'im oglu Ubey-dullah söyle dedi: Ben Âise'nin söyledigi bu hadîsini Ibn Abbâs'a zikrettim de, Ibn Abbâs bana:
— O iki kisiden Âise'nin adim söylemedigi kimdir bilir misin?
diye sordu. Ben de:
— Hayir bilmem, dedim. ; Ibn Abbâs:
— O kimse Alî ibn Ebî Tâlib'dir, diye cevâb verdi [38].

23-.....Ibn Abbâs (R) söyle dedi: Peygamber (S): "Hibesinden geri dönen her kisi, kusan; sonra da kusmuguna (yemek için) dönen köpek gibidir" buyurdu [39].

13- Kadinin Kocasi Varken, Kocasindan Baskasina Hibe Yapmasi Ve Kendi Kadin Kölesine Hürriyet Vermesi, Kadin Bir Beyinsiz Olmadigi Takdirde Caizdir, Eger Kadin Bîr Beyinsiz Ise Hibe Yapmasi Ve Köle Âzâd Etmesi Caiz Olmaz Babi

(Ve) Yüce Allah söyle buyurdu:
"Allah'in sizi basina diktigi matlarinizi beyinsizlere i vermeyin. Kendilerine bunlardan yedirin, giydirin,
onlara güzel söyleyin " (en-Nisâ: 5) [40]

24-..... Esma bintu Ebî Bekr (R) söyle demistir: Ben:
— Yâ Rasûlâllah! Benim hiçbir malim yoktur, ancak bütün malim (kocam)ez-Zubeyr ibnu'l-

Avvâm'in bana girdirdigi ve benim mülküm yaptigi mallar vardir. Ben bu mallardan sadaka vereyim mi? diye sordum.
Rasûlullah (S):
— "Sadaka ver, parayi kap içine koyup saklama, sonra sana karsi da saklanir" buyurdu [41].

25-.....Esma (R) söyle demistir: Rasûlullah kendisine hitaben:
"înfâk et, malim sayip zabtetme, sonra Allah da sana karsi ni'met-lerini sayip zabteder. Malim kap içinde biriktirip saklama, sonra Allah da sana karsi ihsanini esirgeyip saklar" buyurmustur [42].

26-..... Kurayb'e de Meymûne bintu'l-Hâris (R) haber verdi
ki, Meymûne (mâlik oldugu siyah) bir cariyeyi, Peygamber'den izin istemeden hürriyete kavusturmustu. Nihayet Peygamber'in Meymû-ne'ye dönüp geldigi nevbet günü olunca, Meymûne:
— Yâ Rasûlallah, hissedip bildin mi? Ben cariyemi âzâdladim, dedi.
Rasûlullah (S):
— "Sen bu hürriyet verme isini hakîkaten yaptin mi?" deyince
Meymûne:
— Evet (hürriyet verdim), dedi. . Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Eger cariyeyi (Hilâl ogullari'ndan) kendi dayilarina hediye etseydin ecrin daha büyük olurdu" buyurmustur [43].
Bekr ibn Mudâr da Amr'dan; o da Bukeyr'den; o da Kurayb'-den senediyle "Meymûne âzâd etti" diye söylemistir.

27-..... Âise (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) bir sefere gitmek istediginde kadinlari arasinda kur'a çekmek âdetinde idi. Kadinlarindan hangisinin payi çikarsa Rasûlullah beraberinde o kadin olarak yola çikardi. Yine Rasûlullah, kadinlarindan herbir kadinin gününü ve gecesini ayirirdi. Yalniz Sevde bintu Zem'a kendi gününü ve gecesini, bununla Rasûlullah'in rizâsini aramak için, Peygamber'in zevci Âise'ye hibe etmisti [44].

14- Bâb: (Hakk Kazanmakta Birden Fazla Kisi Bulunup Da Çatisma Oldugu Zaman) Hediye Vermeye Kimden Baslanacaktir?

28-.....VeBekr ibnMudâr da Amr'dan; o da Bukeyr'den; oda Ibn Abbâs'm himayesinde olan Kurayb'den söyledi ki, Peygamber (S)'in zevci Meymûne, kendisine âid olan bir cariyeyi hürriyete kavusturmus, Peygamber de ona: "(Hilâl ogullari'ndan) dayilarinin bâzisina ihsan etseydin ecrin daha büyük olurdu" buyurmustur [45].

29-.....Âise (R) söyle demistir: Ben: Yâ Rasülallah! Benim iki komsum var, bunlarin hangisine hediye vereyim? dedim. "Kapica sana en yakin olanina" buyurdu [46].

15- Bir Illet(Ve Sebeb)Den Dolayi Hediye Kabul Etmeyen Kimse Babi

Ve Umer ibnu Abdilazîz: Hediye, Rasûlulla zamaninda hediye idi; bu gün ise (me'mûrlar için) bir rüsvettir, demistir [47].

30-.....Abdullah ibn Abbâs (R) söyle haber vermistir: Kendisi Peygamber'in sahâbîsi olan es-Sa'b ibn Cessâme'den isitmistir. O söyle haber veriyordu: Kendisi, Rasûlullah Ebvâ yâhud Veddân mev-kiinde ihrâmh hâlde iken, Rasûlullah'a bir yaban esegi hediye etmis, fakat Rasûlullah bunu kabul etmeyip geri çevirdi. Sa'b dedi ki: Rasûlullah, benim hediyemi geri çevirdiginden dolayi yüzümde meydana gelen degisikligi taniyinca: "Senin hediyeni geri çevirmek bizim cihetimizden olmamistir, velâkin bizler ihrâmii kimseleriz" buyurmustur [48]

31-..... Ebû Humeyd es-Sâidî (R) söyle demistir: Peygamber (S) Ezd kabilesinden Îbnu'l-Utbiyye -yâhud Ibnu'l-Lutbiyye- denilen bir adami zekât me'mûru ta'yîn etti. Bu adam zekât mallarini tahsil edip geldiginde:
- (Yâ Rasûlallah!) Bu sizin zekât mahnizdir. Bu da bana hediye verilmistir, dedi (ve kendine de bir pay ayirdi).
Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Bu adam (bir mal me'mûru olmayip da) babasinin veyâhud anasinin evinde otursaydi da baksaydi, kendisine hediye verilir miydi, yoksa verilmez miydi? Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, zekât me'mûrlarindan herhangi bir kisi zekât malindan haksiz bir-sey alirsa, kiyamet gününde muhakkak o kimse o çaldigi mali boynunda yüklenerek getirir. Çaldigi bir deve ise inleyip bagirarak; eger sigir ise bögürerek; koyun ise meleyerek getirir" buyurdu.
Sonra Rasûlullah elini, biz koltuk altinin bozumtirak rengini görünceye kadar kaldirdi ve üç defa:
— "Yâ Allah! Emirlerini teblig ettim mi?" dedi [49].

16- Bâb: Bir Kimse Birsey Hibe Yâhud Va'd Edip De Hibe Yâhud Va'd Edilen Sey Hibe Edilen Kisiye Veyâhud Va'd Edilen Kisiye Ulasmadan Ya Hibe Edici Yâhud Hibe Edilen Kisi, Ya Va'd Eden Yâhud Kendisine Va'd Edilen Kisilerden Birisi Ölürse, Bu Hibenin Veya Va'din Hükmü [50]

Abîde ibn Amr: "Eger hediye eden kimse ölür ve hediye edilen sey, hediye eden kimseden ayrilarak hediye edilen kimseye ulasip teslîm alindiktan sonra o da ölürse, o hediye, hediye edilen kisinin mirasçilarina âiddir. Eger hediye, hediye eden kimseden ayrilmamis olursa, hediye eden kimsenin mirasçilarina âiddir" demistir [51].
el-Hasen el-Basrî de: "Bir sey hediye edilip de bir elçi vâsitasiyle gönderilirken elçi onu teslîm aldigi zaman, taraflardan herhangisi hediye yerine ulasmadan vefat ederse etsin, o hediye, hediye

[52]

edilen kisinin mirasçilarina âiddir" demistir .

32-.....Bize Muhammed ibnu'l-Munkedir tahdîs edip: Ben Câbir (R)'den, onun söyle dedigini isittim, dedi: Peygamber (S) hayâtta iken bana:
— "Câbir! Bahreyn'in sadaka mali gelmis olsaydi -eliyle isaret ederek- sana söyle söyle üç avuç verirdim" dedi.
Fakat Peygamber ölünceye kadar Bahreyn'den mal gelmedi. Pey-gamber'in ölümü üzerine (O'nun yerine getirilen) Ebû Bekr, bir ni-dâciya emretti de:
— Her kim ki Peygamber'in kendisine bir va'di veyâhud bir borcu varsa bize gelsin! diye i'lân ettirdi.
Bunun üzerine ben Ebû Bekr'e gittim ve:
— Peygamber (S) bana bu suretle va'd etmisti, dedim, Ebû Bekr bana üç avuç dolusu nakit verdi [53]
.

17- Bâb: Hibe Edilmis Köle Ve Hibe Edilmis Meta' Nasil Teslim Alinir?

Ve Ibn Umer dedi ki: Biz Peygamber ile bir seferde idik. Ben babam Umer'e âid genç, çetin bir deveye binmistim... Sonunda Peygamber o deveyi satin aldi da: "Yâ Abdallah, bu deve sevindir (onu istedigin gibi kullan)" buyurdu [54].

33-.....el-Misver ibn Mahreme (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) birçok kaftanlar taksîm etmisti de, bunlardan babam Mahreme'-ye birsey vermemisti. Mahreme bana:
— Ey ogulcugum! Haydi beraber Rasûlullah'a gidelim, dedi. Babamla beraber gittim. O bana:
— Haydi eve gir, Rasûlullah'i bana çagir, dedi.
Misver dedi ki: Rasûlullah'i babam için çagirdim. Rasûlullah bu elbiselerden bir elbise omuzunda oldugu hâlde babama çikti ve:
— "Bunu senin için sakladim" buyurdu.
Misver dedi ki: Babam kaftana (sevinçle) bakti. Rasûlullah:
— "Mahreme razi oldu mu?" buyurdu [55].

18- Bâb: Bir Kimse Birsey Hibe Ettigi Ve Hibe Edilen Diger Kimse "Ben Bunu Kabul Ettim" Demedigi Hâlde, O Hibeyi Teslim Aldigi Zaman (Bu Caiz Olur)

34-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah'a bir adam geldi de:
— Ben helak oldum, dedi.: Rasûlullah:
— "Bu (seni helak eden) nedir?" diye sordu. O kimse:
— Ramazân gündüzünde ehlimle cinsî yaklasmaya düstüm, dedi. Rasûlullah:
— "Âzâd edecek bir köle bulabilir misin?" dedi. O kimse:
— Hayir bulamam, dedi. Rasûlullah:
— "Öyleyse iki ay zincirleme oruç tutmaga gücün yeter mi?" diye sordu.

O zât:
— Hayir gücüm yetmez, dedi. Rasûlullah:
— "Altmis yoksulu doyurmaya gücün yeter mi?" dedi. O zât:
— Hayir (gücüm yetmez), dedi.
Ebû Hureyre dedi ki: Biraz sonra Ensâr'dan bir adam Rasûlul-lah'a içi hurma dolu ve râvînin "Miktel" dedigi (15 yâhud 20 sâ' alabilen) bir zenbîl getirdi. Rasûlullah o zâta:
— "Bu hurmayi (al) götür de bunu yoksullara sadaka et!" buyurdu.
O zât:
— Bizden daha ihtiyâcliya mi verecegim yâ Rasûlallah? Seni hakk ile Peygamber gönderen Allah'a yemîn ederim ki, Medine'nin iki kara tasligi arasinda bizden daha ihtiyâcli bir ev halki yoktur, dedi.
Rasûlullah (S) bu sefer ona:
— "Bu hurmayi götür de onu ailene yedir" buyurdu [56].

19- Bâb: Bir Kimse Diger Bir Kimse Üzerindeki Borcu Ona Hibe Ederse

Su'be ibn Haccâc, el-Hakem'den: Bu (yânî borcun borçluya hibe edilmesi fiili) caizdir, demistir [57]. Ve Hasen ibn Alî (R) de alacagi olan bir adama, üzerindeki borcu hibe etmistir [58].
Peygamber (S) de: "Kimin üzerinde baska bir kimsenin bir hakki varsa, o bu hakki hakk sahibine ödesin yâhud da o hakk sahibinden bunu halâl ettirsin" buyurmustur [59]. Câbir (R) de söyle dedi: Babam Abdullah ibn Amr,
üzerinde borç oldugu hâlde Uhud'da öldürüldü. Peygamber (S) onun alacaklilarindan, hurmaligimin mahsûlünü kabul etmelerini ve babami borç bagindan çözmelerini istedi [60]

35-.....Câbir ibn Abdillah (R), Ka'b ibn Mâlik'e: Babasi Abdullah ibn Amr'in Uhud günü sehîd olarak öldürüldügünü, alacaklilarin hakklarini istemekte siddet gösterdiklerini haber verip söyle dedi: Bunun üzerine ben Rasûlullah'a geldim ve vaziyeti O'nunla konustum. Akabinde Rasûlullah alacaklilara, hurmaligimin mahsûlünü kabul etmelerini ve babami alacak bagindan çözmelerini (yânî alacaklarindan babami temize çikarmalarini) istedi. Fakat alacaklilar bu teklîfi kabulden çekindiler. Rasûlullah da onlara hurmaligimi vermedi ve onlar için hurma mahsûlünü de kestirmedi. Lâkin bana:
— "Yarin kusluk vakti sana gelecegim" buyurdu.
Ertesi günü sabah olunca kusluk vakti bana geldi, hurmalikta dolasti, mahsûl hakkinda bereketle duâ etti. Akabinde ben hurma mahsûlünü kestim. Alacaklilarin hakklarini tamamen verdim. Bize de bahçenin mahsûlünden bir bakiyye kaldi. Bundan sonra ben Rasûlullah'a geldim, O oturmus hâldeydi. Ben kendisine bunlari (yânî borçlari ödeme, fazladan bir mikdârin artmasi, Rasûlullah'in duasi bereketinin meydana gelmesi islerini) haber verdim. Bunun üzerine Rasûlullah (S), yakinda oturmakta olan Umer'e hitaben:
"Yâ Umer! Câbir'in söylemekte oldugunu isit" buyurdu.
Umer de hemen:

Dikkat! Bunlar olur. Biz Senin Allah'in Rasûlü oldugunu bil-misizair. Vallahi Sen muhakkak Allah'in Rasûlü'sün, dedi [61].

20- Bir Kisinin Bir Seyi Bir Topluluga Hibe Etmesi Babi

Esma bintu Ebî Bekr, yegeni Kaasim ibn Muhammed'e ve Ibnu Ebî Atîk'e: Ben kizkardesim Âise'den Gâbe mevkiinden bir mali mîrâs aldim. O mala karsilik olarak Muâviye bana yüzbin vermisti. Ben ise o mali Muâviye'ye satmadim da Kaasim ile Abdullah ibn Ebî Atîk'e hitaben: Bu mal ikinizin olsun dedim, demistir [62].

36-.....Sehl ibn Sa'd(R)'den (söyle demistir): Peygamber(S)'e içilecek bir sey getirildi. Kendisi bundan bir mikdâr içti. Saginda bir genç, solunda da yaslilar vardi. Bu durumda Peygamber, gence: ^
— "Eger bana izin verirsen (artan içecegi) su yaslilara veririm" dedi.
Genç sahâbî de:
— Yâ Rasûlallah! Ben Sen'den gelen nasibimi hiçbir kimseye ihsân etmem, dedi.
Bu söz üzerine Peygamber içecek kabini o gencin eline çabucak koydu [63].

21- Elle Tutulup Teslim Alinmis. Teslim Alinmamis Ve Taksim Edilmis, Taksim Edilmemis Olan Hibe Babi [64]

Peygamber (S) ve sahâbîleri Hevâzin kabilesine onlardan aldiklari ganimetleri hibe etmislerdi; hâlbuki o ganimet henüz taksim edilmemisti [65]. Buhârî dedi ki: Sabit söyle dedi: Bize Mis'ar, Muhârib'den; o da Câbir(R)'den tahdîs etti (o söyle demistir): Ben mescidde Peygamberce geldim. O benden satin aldigi devenin bedelini Bilâl vâsitasiyle bana ödedi ve bana fazla da verdi [66].

37-.....Bize Su'be, Muhârib'den tahdîs etti. O söyle demistir:
Ben Câbir ibn Abdillah (R)'den isittim, söyle diyordu: Ben bir seferde Peygamber'e bir deve sattim. Medine'ye geldigimizde bana: "Mescide gel, iki rek'aî namaz kil" buyurdu. (Ben namazi kildiktan sonra) Bilâl bana alacagimi tartti. Su'be ibnu'l-Haccâc: Ben onun: Bilâl bana terâzîyi agir basarak tartiverdi dedigini saniyorum, demistir. (Câbir dedi ki): Harre vak'asi günü (hicri 63) Sâm askerleri onu benden alincaya kadar, Peygamber'in o fazlasindan bir mikdâr sey benden hiç ayrilmamistir [67].

38-.....Sehl ibn Sa'd (R)'den (söyle demistir): Rasülullah'a içecek bir sey getirildi. Sag tarafinda bir genç, sol tarafinda da yaslilar bulunuyordu. Rasûlullah o gence:
— "Kabda kalani bu yaslilara vermem için bana izin verir misin?" diye sordu.
Genç hemen:

— Hayir vallahi, ben Sen'den olan nasibimi hiçbir kimseye ihsan etmem, dedi.
Bu cevâb üzerine Rasûlullah o kabi gencin elinin içine hizlica koyuverdi [68].

39-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah'in üzerinde bedevi bir kimsenin (üç yasinda) bir deve alacagi vardi. (Bedevî bu alacagini Rasûlullah'tan sert ve kaba bir sekilde isteyince) sahâbîleri onu hirpalamaya azmettiler. Fakat Rasûlullah (S):
— "Bedeviyi serbest birakiniz. Çünkü her hakk sahibinin söz söyleme hakki vardir" buyurdu ve: "Onun için, onun devesi yasinda bir deve satin alin da onu kendisine verin" emrini verdi.
Sahâbîler:
— Biz aradik, bunun devesinden daha yasli ve kiymetli deveden baska deve bulamadik, dediler.
Rasûlullah:
— "O daha kiymetli deveyi satin alin ve bu kiymetli deveyi o sahsa verin. Çünkü sizin borç ödemeyi en güzel yapaniniz, en hayirliniz-dandir" buyurdu [69].

22- Bâb: Bir Cemâat Bir Kavme Hibe Ettigi Zaman

40-.....Bizeel-Leys, Ukayl'den; o da Ibn Sihâb'dan; o daUrve'den tahdîs etti ki, Mervân ibnu'l-Hakem ile el-Misver ibn Mahreme Urve'ye söyle haber vermislerdir: (Huneyn seferinde) Rasûlullah'a Hevâzin kabilesi temsilcileri müslümânlar olarak geldikleri ve Rasû-lullah'tan mallarim ve esirlerini geri vermesini istedikleri zaman, onlara:
— "Maiyyetimde bulunan asker sahâbîleri görüyorsunuz. Sözün bana en sevimlisi, en dogrusudur. Simdi siz iki taifenin birisini tercih ediniz: Ya esirleri, ya da mallari. Ben sizin gelmenizi bekleyip durmus idim" buyurdu.
Râvî dedi ki: Peygamber (S) Tâif ten (Ci'râne'ye) döndügü zaman, on geceden fazla onlarin gelmesini beklemisti. Hevâzin hey'e-tine, Rasûlullah'in kendilerine ancak iki sikktan birisini geri verecegi belli olunca, bunlar:
— Bizler esirlerimizin geri verilmesini tercîh ediyoruz, dediler. Bunun üzerine Peygamber (S) müslümânlar içinde ayaga kalkti,
Allah'i lâyik oldugu sifatlarla övdü, bundan sonra:
— "Amma ba'du: Sübhesiz bu Hevâzin elçileri kardesleriniz tevbe ediciler olarak bize gelmislerdir. Ben de onlarin esirlerini kendilerine geri vermeyi uygun gördüm. Sizden her kim esirlerini bu suretle (karsiliksiz vererek) kardeslerinizin gönlünü hos etmeyi severse bunu yapsin! Sizden her kim de kendi hissesi üzerine bagli kalmak (karsiliksiz vermemek) arzu ederse, bu bedeli ona biz, A Hah 'in bize ihsan edecegi ilk ganimet malindan veririz. Bu kanâatle o da böyle yapsin!" buyurdu.
Bunun üzerine insanlar:
— Biz Hevâzinler'in gönüllerini hos ettik, yâ Rasûlallah, dediler. Akabinde Rasûlullah onlara:
— "Simdi biz sizden esirini vermeye izin veren kimseleri izin vermeyenlerden ayirdedip bilemiyoruz. Haydi siz geri gidiniz de bize emrinizi isbilir arifleriniz yükseltsin!" buyurdu.
Insanlar geri çekildiler. Kabilelerin arifleri, kabileleri halkiyle konustular. Sonra Peygamber'e geri gelip herbiri kavminin esirleri geri vermekten hosnûd olduklarim"ve Peygamber'e bu hususta izin verdiklerini haber verdiler. Iste Hevâzin esirleri haberinden bize ulasan budur.

Buhârî, "Bize ulasmis olan iste budur" sözünü kasdererek: Iste bu, ez-Zuhrî'nin sözünün sonudur, demistir [70].

23- Yaninda Oturan Arkadaslari Varken Kendisine Bir Hediye Verilen Kimse, O Hediyeye Meclis Arkadaslarindan Daha Haklidir Babi

Ve Ibn Abbâs'tan: Meclis arkadaslari o hediyede kendisine ortaklardir hükmü zikrolunuyor. Bu, Ibn Abbâs'tan sahîh olmadi [71]

41-.....BizeSu'be, Seleme ibn Kütleyi'den; o daEbû Seleme'den; o da Ebû Hureyre(R)'den; o da Peygamber'den olmak üzere haber verdi ki: Peygamber (S) bir bedevîden genç bir deve almisti. Sonra onun sahibi Peygamber'e geldi, O'ndan borcunu ödemesini istiyordu. Peygamber (S): "Hakk sahibinin söz hakki vardir" buyurdu. Sonra o zâta kendi devesinden daha faziletlisi ile borcunu ödedi ve: "En faziletliniz, borç ödeme yönünden en güzel olaninizdir" buyurdu [72].

42-..... Ibn Umer (R) bir seferde Peygamber'in beraberinde bulunmus. Kendisi, babasi Umer'e âid sert ve genç bir erkek devesi üzerinde imis. Hayvan tizlenerek Peygamber'in önüne geçiyor, babasi da:
— Yâ Abdallah! Peygamber'in önüne hiç kimse geçmez, diyormus.
Bunun üzerine Peygamber (S) Umer'e:
— "Bu çetin deveyi bana sat!" buyurdu. Umer de:
— O senindir, dedi.
Böylece Peygamber o deveyi satin aldi. Sonra:
— "Bu deve senindir yâ Abdallah, ne istersen yap" buyurdu [73].

24- Bâb: Bir Kimse Diger Birine Bir Deve .Hibe Ettigi Zaman, Hibe Edilen Kimse O Deveye Biner Hâlde Olsa, Bu Hibe Caizdir

43-.....Ibn Umer (R) söyle demistir: Biz bir seferde Peygamber(S)'in beraberinde idik. Ben (babama âid) genç ve sert bir erkek deve üzerine binmistim. Peygamber, Umer'e:
— "Bu deveyi bana sat" buyurdu.
Böylece Peygamber o deveyi satin aldi. Akabinde Peygamber:
— "Yâ Abdallah, bu deve senindir" buyurdu [74].

25- Giyilmesi Mekruh Olan Seyi Hediye Etmek Babi

44-..... Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Umer ibnu'l- Hattâb bir kerresinde Mescid'in kapisinin yaninda (Utârid ibn Hâcib'e âid) satilik ipekli hülle gördü de:
— Yâ Rasûlallah! Bunu alsaniz da cumua günleri ve yaniniza elçi hey'etlerini kabul ettiginiz

zamanlarda giyseniz, dedi.
Rasûlullah:
— "Bunu ancak âhirette nasibi olmayanlar giyer" buyurdu. Sonra Rasûlullah'a bunun gibi ipekli kumastan yapilmis elbiseler
gelmisti. Rasûlullah bunlardan bir takimi Umer'e verdi. Bunun üzerine Umer:
— Bunu bana giydiriyor musun? Hâlbuki Utarid'in hüllesi hakkinda söyledigini söylemistin? diye açiklama istedi.
Rasûlullah:
— "Bunu ben sana kendin giyesin diye vermedim" buyurdu. Umer de bu ipek elbiseyi alip Mekke'de bulunan müsrik kardesine verdi [75].

45-.....Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Bir kerresinde Peygamber (S), kizi Fâtima'nm evine gelmisti de, Fâtima'mn yanina girmemisti. Sonra Alî geldi (Fâtima'yi kederli gördü). Fâtima da ona olani anlatti. Alî de bunu Peygamber'e zikretti. Peygamber:
— "Hakîkaten (ben geldim), Fâtima'mn kapisinda çesit çesit renklerle nakisli bir perde gördüm" dedi ve devamla: "Benimle (bu süslü) dünyâ arasinda ne münâsebet var!" buyurdu.
Akabinde Alî, Fâtima'ya gidip bunlari ona söyledi. Fâtima da:
— Rasûlullah bu perde hakkinda bana istedigi seyi emretsin, dedi. (Fâtima'nm bu sözü Rasûlullah'a ulasinca):
— "Fâtima bu perdeyi muhtâc bir aile sahibi olan Fulân'a gönderir" buyurdu [76].

46-.....Alî ibn EbîTâlib (R) söyle demistir: Peygamber (S) bana "Siyerâ" (denilen ipekli) bir elbise hediye etti. Ben de onu giydim. Fakat ben Peygamber'in yüzünde öfke gördüm. Bunun üzerine ben de onu kadinlarim arasinda yardim (da onlara verdim) [77].

26- Müsriklerden Hediye Kabul Edilmesi Babi

47- Ve Ebû Hureyre söyledi: Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Ibrahim Peygamber, Sâre ile hicret etti de içinde bir hükümdar yâhud bir cebbar bulunan bir memlekete girdi... (Sonunda o zâlim hükümdar, adamlarina: Bu kadim Ibrahim'e geri verin ve) Hâcer'i de Sâre'ye verin, dedi"[78]
Ve yine Peygamber(S)'e, içinde zehir bulunan bir koyun hediye edilmistir [79]
Ve Ebû Humeyd söyle dedi: Eyle Meliki (Yuhannâ), Pey-gamber(S)'e beyaz bir katir hediye etti ve bir de kaftan giydirdi. Peygamber de ona deniz kenarindaki beldeleri halki için bir emân-nâme yazip verdi [80].

48-......Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Bir defasinda Peygamber(S)'e sündüsten dikilmis bir cübbe hediye edildi. Hâlbuki Peygamber ipekli kullanmaktan nehyederdi. Bu sebeble sahâbîler, Peygamber'in bunu kabul etmesinden hayret ettiler. Peygamber (bu hayreti gidermek için):

— "Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemîn ederim ki, Sa'd ibn Muâz'in cennetteki mendilleri bu ipekli kumastan çok daha güzeldir" buyurdu.
Ve Saîd ibnu Ebî Arûbe, Katâde ibnu Diâme'den; o da Enes'ten söyledi ki: Dumete'l-Cendel Meliki Ukeydir, bunu Peygamber(S)'e hediye vermistir [81].

49-.....Enes ibn Mâlîk(R)'ten demistir: (Hayber'de) bir Yahûdî kadini, zehirleyerek kizartilmis bir koyunu Peygamber'e getirdi. Peygamber bu koyunun etinden yedi (ve zehirli oldugunu haber verdi). Akabinde bu hiyaneti yapan kadin getirildi (ve sebebi soruldu. Kadin suçunu i'tirâf etti). Sahâbîler tarafindan:
— Bu kadini öldürelim mi? diye soruldu.
Peygamber:
— "Hayir öldürmeyin" buyurdu.
Enes ibn Mâlik: Bu bir lokma zehirli etin te'sîrini, Rasûlullah'in küçük dilinde tanir dururdum, demistir [82].

50-..... Abdurrahmân ibnu Ebî Bekr (R) söyle demistir: Biz (bir seferde) Peygamber'in maiyyetinde yüz otuz kisi idik. Peygamber (S):
— "Sizden birinizin yaninda yiyecek birsey var midir?" diye sordu.
O sirada bir kimsenin yaninda bir sâ' ölçegi yâhud buna benzer bir kap erzak bulundu. Bu yogurulup hamur yapildi. Sonra basi açik, perisan, uzun boylu bir müsrik kisi koyun sürüsünü sürerek çikagel-di. Peygamber ona:
— "Koyunlari satar misin, yoksa atiyye veya hibe olarak mi getirdin?9' diye sordu.
O çoban:
— Hayir hibe degildir, fakat satiliktir, dedi.
Peygamber ondan bir koyun satin aldi. Koyun kesildi. Peygamber (evvelâ) o koyunun karacigerinin pisirilmesini emretti.
(Râvî Abdurrahmân dedi ki): Allah'a yeminle söylüyorum, birlikteki yüz otuz kisi içinde hiçbirisi eksik kalmadi, ille Peygarnber bu hayvanin cigerinden bir parça kesip orada hâzir bulunuyorsa hemen verdi, disarida bulunanlarin hisselerini de onlar için sakladi. Sonra koyunun eti (pisince) Peygamber onu iki kap içine koydu. Bu iki kaptan sefer hey'etimizin hepsi yediler. Hepimiz doyduk. Iki kap yemek yine artti da, bu artigi deveye yükledik.
Râvî (hadîsin ifâdesine sadâkatin mes'ûliyetinden dolayi): Yâhud Abdurrahmân ibn Ebî Bekr'in dedigi söz gibi, demistir [83].

27- Müslümânin Müsriklere Hediye Vermesi(Nin Cevazi) Babi

Ve Yüce Allah'in su kavli: "Sizinle dîn hususunda muharebe etmemis ve sizi yurtlarinizdan çikarmamis olanlara iyilik, onlara adalet (ile muamele) etmenizden Allah sizi men' etmez. Çünkü Allah adalet yapanlari sever" [84]

51-.....Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Umer, bir adamin üzerinde satilmakta olan bir hülle (yâni bir takim elbise) gördü de Peygamber'e:
— Bu hülleyi satin al da cumua günleri ve elçilik hey'etleri geldigi zamanlarda giy, dedi.
Peygamber (S):
— "Bunu ancak âhirette nasibi olmayanlar giyer" buyurdu. Sonra Rasûlullah'a bunlardan birçok hülleler getirildi. Rasûlullah bunlardan bir hülle de Umer'e gönderdi. Bunun Ü2erine Umer:
— Sen bu hülle hakkinda vaktiyle söylediklerini söyledigin hâlde, ben bu hülleyi nasil giyerim? dedi.
Rasûlullah:
— "Ben bunu sana giyesin diye vermedim. Sen bunu satarsin yâhud da (lâyik olacak) birine giydirirsin" buyurdu.
Bunun üzerine Umer o hülleyi Mekke halkindan henüz Islâm'a girmemis olan bir kardesine hediye gönderdi [85].

52-.....Esma bintu Ebî Bekr (R) söyle demistir: Rasûlullah zamaninda müsrike olan annem bana (birtakim hediyelerle) gelmisti. Ben Rasûlullah'tan fetva istedim de:
— Annem bana sokulmak ve karsilik görmek istiyor. Anneme
ilgi ve iltifat edebilir miyim? dedim.
Rasûlullah:
— "Evet, annene ilgi ve iltifat eyle!" buyurdu [86].

28- Bâb: Hiçbir Kimseye Daha Önce Verdigi Hibesine Ve Yaptigi. Sadakasina Dönmesi Halâl Olmaz

53- Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Peygamber (S): "Hibesine dönen kimse, kusmuguna dönen gibidir" buyurdu.

54-.....(Baska senedden olmak üzere) Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Su kötülük meseli biz müslü-mânlar için degildir (yânî bu kötülük sifati bizlere yakismaz): Yaptigi hibeye dönen kisi, kusmuguna dönen köpek gibidir" [87].

55-.....Eslem söyle demistir: BenUmer ibnu'l-Hattâb(R)'dan isittim, söyle diyordu: Bir kimseyi Allah yolunda savassin diye bir ata bindirmistim. Atin yaninda olan o zât, ata iyi bakmadi ve onu zayiflatti. Ben de zât bu ati ucuza satar diye düsünerek, onu o adamdan satin almayi istedim. Ve hibe ettigim bu ati tekrar satm alabilir miyim diye Peygamber'e sordum. Peygamber (S): "Eger o adam bu ati sana bir tek dirhem karsiliginda verse de, artik sen o ati satin alma. Çünkü sadakasina dönen kimse, kusmuguna dönen köpek gibidir" buyurdu [88]

29- Bâb [89]

56-.....Ibn Cureyc haber verip söyle demistir: Bana Abdullah ibnu Ubeydillah ibn Ebî Muleyke söyle haber verdi: Ibnu Cud'ân'in himayesinde olan Suheyb'in ogullan, iki ev ile bir odanin kendilerine âid oldugunu, Rasülullah'in bunlari babalan Suheyb'e hediye verdigini iddia ettiler. O sirada Medine Vâlîsi olan Mervân:
— Bu husus üzerine sizler için kim sâhidlik yapar? dedi. Çocuklar:
— Abdullah ibn Umer sâhidlik eder, dediler.
Bunun üzerine Mervân, Ibnu Umer'i çagirdi. Ibn Umer de:
— Rasûlullah (S) Suheyb'e iki ev ve bir hücreyi muhakkak vermistir, diye sâhidlik yapti.
Mervân da Ibnu Umer'in bu sehâdeti ile Suheyb'in çocuklari lehine hükmetti [90].
(Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle) [91]

30- Umrâ Ve Rukbâ Hakkinda Söylenen Hükümler Babi [92]

Bir kimsenin bir baskasi lehine "Ömrü oldukça bu evi ona bagisladim" yâhud "Ben sag oldukça bu evi ona
bagisladim" demesi umrâ'dir. (Bu, "Ben evi ömrü müddetince ona mülk yaptim" demektir ki, bu da hibe olur.) [93].
"Ista'marakum fîhâ", "Sizleri îmâr ediciler kildi" demektir [94].

57-.....Câbir (R): Peygamber (S) umrâ(nin sahîhligi) ile ve umrâ'nin hibe edilen kimseye âid olacagi ile hükmetti, demistir [95].

58-..... Bize Katâde ibn Diâme tahdîs edip söyle dedi: Bana en-Nadr ibnu Enes, Besîr ibn Nehîk'ten; o da Ebû Hureyre(R)'den olmak üzere tahdîs etti. Peygamber (S): "Umrâ caizdir" buyurmustur (yânî muammer için ve ondan sonra veresesi için geçerlidir).
Atâ ibn Ebî Rebâh da: Bana Câbir, Peygamber(S)'den bu Ebû tîureyre hadîsinin benzerini tahdîs etti, demistir [96].

31- Insanlardan Igreti At Alan Kimse Babi

59-.....Enes (R) söyle diyordu: Bir kerresinde Medine içinde bir düsman baskini korkusu olmustu. Bunun üzerine Peygamber (S) -üvey babam- Ebû Talha'dan el-Mendüb denilen atini igreti aldi ve ona binerek Medine'den ayrildi. Dönüp geldigi zaman: "Korkulacak birsey görmedik. Muhakkak olarak buldugumuz sey Mendûb'-un su gibi akmastdir" buyurdu [97].

32- Zifaf Sirasinda Gelin Veyâhud Güvey Için Elbise Istiare Etme(Nin Cevazi) Babi

60-.....Bana babam Eymen el-Habesî tahdîs edip söyle dedi:
Ben bir kerresinde Âise'nin yanina girdim. O sirada Âise'nin üzerinde kalin Yemen bezinden yapilmis, bes dirhem kiymetinde bir elbise bulunuyordu. Âise (darlik zamanlarini anarak):
— Ey Eymen, gözünü cariyeme dogru kaldir da bak! O (benim üzerimdeki elbiseyi simdi) ev içinde giymekten arlanir. Hâlbuki Ra-sûlullah zamaninda benim bu nevi'den bir elbisem vardi. Medine'de zifaf için süslenen her kadin onu ariyet almak üzere muhakkak bana haber gönderirdi, demistir [98].

33- Menîhanin Fazileti Babi [99]

61..... Ebû Hureyre (R)'den (söyle demistir): Rasûlullah (S):
"(Atiyye ve hediye için) sütü bol olan deve ve yine böyle bol sütlü koyun ne güzel meniha ve hediyedir. Bu hayvanlardan her biri bir kap sabahleyin, bir kap aksamleyin süt getirir" buyurdu [100].
Bize Abdullah ibnu Yûsuf ve Ismail ibn Ebî Uveys, Mâlikten tahdîs etti. Mâlik'in bu rivayetinde Peygamber'in: "(Böyle sagimli hayvan hediyesi) ne güzel sadakadir" buyurdugu gelmistir [101].

62-..... Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Muhacirler Mekke'den Medine'ye geldikleri zaman ellerinde hiçbir seyleri yoktu. Ensâr ise Medine'de arazî ve akar sahibi idi. Ensâr, her sene mallarinin yari mahsûlünü kendilerine vermek ve Ensâr'in yerine bag ve bahçe islerini muhacirler yapmak sartiyle mallarini muhacirlere ortaga verdiler.
(Râvî) Enes'in anasi, Ümmü Suleym -ki ayni zamanda Abdullah ibn Ebî Talha'nin da anasidir- Enes'in anasi Ümmü Suleym de Rasûlullah'a birkaç hurma agaci hediye etmisti. Peygamber (S) de hurma agaçlarini (mahsûllerinden faydalanmak üzere) Usâme ibn Zeyd'in anasi olan cariyesi Ümmü Eymen Bereke'ye vermisti.
Ibn Sihâb dedi ki: Enes ibn Mâlik bana söyle haber verdi: Peygamber (S) Hayber ahâlisi ile muharebeden ayrilip da Medîne'ye döndügü zaman, Muhacirler, meyvelerinden istifâde ettikleri Ensâr'in ariyet verdikleri menîhalarim Ensâr'a geri verdiler. Peygamber de Enes'in anasina, onun vaktiyle verdigi hurma agaçlarini geri verdi.
Rasûlullah, Ümmü Eymen'e de o ariyet hurma agaçlari yerine kendi bustânindan bir kismini verdi.
Ve Ahmed ibnu Sebîb dedi ki: Bize babam Sebîb, Yûnus'tan bu hadîsi sened ve metin olarak aynen haber verdi. Yalniz "Onlarin yerine malinin hâlisinden" verdi, dedi [102].

63-.....Bize el-Evzâî, Hassan ibn Atiyye'den; o daEbûKebse es-Selûlî'den tahdîs etti. O söyle demistir: Ben Abdullah ibn Amr (R)'dan isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Kirk haslet vardir ki, bunlarin en yüksegi sagimli keçi menîhasi, yâni hediyesidir. Hayirseverlerden bir kisi bu kirk hasletten birisini onun sevabini umarak ve va'd olunan ecrini tasdik ederek islerse, [103]

muhakkak Allah bu haslet sahibini, bu hasenesi sebebiyle cennete girdirir"
Hadîsin râvîsi Hassan ibn Atiyye söyle demistir: Biz hadîsteki sagim keçisinden baska, selâmi karsilamak, aksirana duâ, yol üzerindeki ezâ veren seyi giderme ve (hadîslerde gelen) bunlarin benzeri haseneleri saydik, onbes haslet ve haseneye ulasmaya muktedir olamadik [104].

64- Bize Muhammed ibn Yûsuf tahdîs edip söyle dedi: Bize el-Evzâî tahdîs edip söyle dedi: Bana Atâ ibn Ebî Rebâh, Câbir ibn Ab-dillah(R)'tan tahdîs etti. o söyle demistir: Bizden bir takim adamlarin fazla arazîleri vardi. Onlar: Biz bu arazîleri üçte bir, dörtte bir ve yari karsiliginda icara verelim, dediler. Bunun üzerine Peygamber (S): "Kimin topragi, tarlasi varsa onu kendisi eksin yâhud (ekmekten âciz olursa) onu mü'min kardesine (âriyeten) versin. Bunu yapmazsa tarlasini (bos) tutsun" buyurdu [105].
Ve Muhammed ibn Yûsuf söyle dedi: Bize el-Evzâî tahdîs edip söyle dedi: Bana ez-Zuhrî tahdîs edip söyle dedi: Bana Atâ ibn Yezîd tahdîs edip söyle dedi: Bana Ebû Saîd tahdîs edip söyle dedi: Bir çöl Arab'i Peygamber'e geldi de, O'na hicretten sordu (Medîne'ye hicret edeyim mi? dedi). Peygamber (S):
— "Sakin ha, hicrete kalkisma. Çünkü hicret çok çetin bir istir. Senin deve nev'inden hayvanlarin var mi?" buyurdu.
O zât:
— Evet vardir, dedi. Peygamber:
— "Sen onlarin zekâtini veriyor musun?" buyurdu. O zât:
— Evet veriyorum, dedi. Peygamber:
— "Sen onlardan herhangi birini menîha olarak veriyor musun?"
diye sordu. O zât:
— Evet veriyorum, dedi. Peygamber:
— "Sen onlari sulamaga getirdigin gün sütlerinden sagip oradaki insanlara içiriyor musun?" diye sordu.
O zât:
— Evet, diye cevâb verdi. Peygamber (S):
— "Öyle ise sen denizlerin ötesinde de çalis. Çünkü Allah senin amelinden hiçbir seyi eksik birakmaz" buyurdu [106].

65-.....Tâvûs ibn Keysân söyle demistir: Bana bunu onlarin en âlim olani, yânî Ibn Abbâs (R) söyle tahdîs etti: Peygamber (S) ekinleri hareket etmekte olan bir tarlaya çikti da:
— "Bu arazî kimindir?" diye sordu. Ordakiler:
— Bu tarlayi Fulân kimse kira ile tuttu, dediler. Bunun üzerine Peygamber:
— "Dikkat edin! Eger o mal sahibi bu kiraciya o tarlayi minha yoluyla verseydi, kendisi için bu arazî karsiliginda belli bir ücret almasindan daha hayirli olurdu" buyurdu [107].

34-Bâb: Bir Adam Digerine Jnsanlarîn Örf Yapageldikleri Ta'bîr Üzere "Su Cariyeyi Sana

Hizmetçi Olarak Verdim" Dediginde, Bu Caiz Olmustur (Yânî Bu Ihdâm, Hibe Ve Ariyet Verme Demektir)

Insanlarin bâzisi (yânî Ebû Hanîfe): Bu söylenen sifat âriyedir, dedi. Insan: Sana su elbiseyi giydirdim dedigi
zaman ise, bu hibedir [108].

66-..... Bize Ebu'z-Zinâd, el-A'rac'dan; o da Ebû Hureyre (R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) söyle buyurmustur: "Ibrahim Peygamber (esi) Sâre ile sefere çikmisti.... Sonunda Sâre'ye Hâcer'i hediye verdiler. Akabinde Sâre, Ibrahim 'e dönüp geldi ve ona (vak'-ayi hikâye ederek): Hissettin mi zevcim! Allah, kâfiri zelîl etti ve bir cariyeyi de bana hizmetçi verdi, dedi."
Ve Ibn Sîrîn, Ebû Hureyre'den; o da Peygamber (S)'den "Sâre'ye Hâcer'i hizmetçi verdi" demistir [109].

35- Bâb; Bir Kimse Baska Bir Kimseyi Bir At Üzerine Bindirse Bunun Hükmü (Ondan Dönülmemekte) Umrâ Ve Sadaka Gibidir.

Insanlarin bâzisi bu kimsenin (at hususunda hibesinden) dönmek hakki vardir, dedi [110].

67-.....Zeyd ibn Eslem söyle dedi: Ben babam Eslem'den isittim; söyle diyordu: Urner ibnu'l-Hattâb (R) söyle dedi: Ben Allah rizâsi yolunda bir adami bir at üzerine bindirmistim. Sonra gördüm ki bu at satiliyordu. (Onu satin almak istedim de) bunu Rasûlullah'tan sordum. RasûluIlah (S): "Bu ati satin alma ve yapmis oldugun
sadakana (bir daha) dönme!'1 buyurdu [111].

---

[1] Kitâb basligi bütün nüshalarda böyle gelmistir. Bu kîîâbda hibenin hükümleri, hibe etmenin fazîleti ve hibe yapmaya tesvik eden bâblar ve hadîsler toplanmistir.
el-Hibetu, idetu vezninde, bagislamak ma'nâsmda masdar ve isimdir.
el-Vâhib, ismi faildir; bagislayici ma'nâsmadir.
ei-Vehhâb, el-Vehâb, el-Vahhâbe, ondan mübalaga isimleridir, çok bagislayici, bagislamasi çok ma'nâsmadir.
el-Mevhib ve el-Mevhibe, bahsolunan nesneye denir (Kactmûs Ter.)
Fikihta Hibe, bir mali bedelsiz olarak baskasina temîîkten ibarettir. Hibe de diger akidler gibi îcâb ve kabul ile akdedilmis olur ve hibe edilen seyi hibe edilen kimsenin teslim almasiyle tamam olur.
Hibenin mesruiyet hikmeti, insanlar arasinda kîni, hasedi gidermek; gönülde saygi ve sevgi meydana getirmek, insanlari cimrilikten kurtarip cömertlige alistirmaktir.

[2] Hadîsin basliga uygunlugu, içinde hakîr ve küçük bir seyle de olsa birine hayir ulastirmaya tesvîk bulunmasi yönündendir ki, bu da lügat bakimindan hibe ma'nâsmda dâhildir.

[3] Hadîsin basliga uygunlugu, Rasülullah'a süt hediye edilmesi, O'nun da kadinr larina bundan içirmesidir. Çünkü hediye, hibe ma'nâsmadir (Kastallânî).

[4] Hadîs az hediyenin .caiz olduguna ve reddilmeyecegine delâlet etmektedir. He-çiiye, lügat yönünden hibe ma'nâsmadir. Hediye edilen az bir sey olsa bile, hediye verilen kimsenin onu küçük görmeyip kabul etmesinin iyi huylardan oldugu ifâde edilmistir.

[5] Bu, Ebû Saîd Hudrî'nin Fatiha ile rukye tedavisi hadîsinin bir cümlesidir. Bu-hârî, o hadîsi bütünü ile Icâre Kitâbi'nda getirmistir. Peygamber'in buradaki sözü, arkadaslardan hibe istemek ma'nâsmadir.

[6] Minber hadîsinin basliga delîlligi gizli degildir. Bu hadîs Namaz ve Cumua Ki-tâblan'nda geçmisti.

[7] Hadîsin basliga delîlligi Peygamber'în "Beraberinizde ondan bir parça var mi?" sözünden alinir. Çünkü bu söz sahâbîlerden hibe edilmesini isteme ma'nâsindadir..

[8]

Buhârî bununla hadîsin ikinci bir senedini de bildirmis oluyor. Buhârî bu hadîsi Hacc Kitabi, Cezâu's-Sayd'da da getirmisti.

[9] Hadîsin basliga uygunlugu "Içecek birsey istedi" sözündedir.
Buhârî bu hadîsi Esribe'de de getirmisti.
et-Teymîn, tef îl vezninde sag tarafa gitmek ve tebrik etmek ma'nâsmadir (Kaamûs Ter.)

[10] Enes'in bu hadîsi biraz önce 5 rakamiyle geçmisti.

[11] Hadîsin basliga uygunlugu "Rasûlullah onu kabul etti" sözündedir. Râvî iki bud ve yemek mes'elelerinde evvelâ sübhe etmis, sonra iki bud gönderdiginden Sübhesi kalmamis; Rasûlullah'm ondan yediginde evvelâ sübhe etmis, sonra kabul ettiginde sübhe etmeyip kesin söylemistir.

[12] Bu hadîs Hacc KItâbi'nda da geçti. Buhârî'nin burada bundan maksadi, "Biz senin hediyeni geri çevirmiyoruz; ancak su var ki bizler ihrömlilar bulunuyoruz" sözüdür. Çünkü bu sözün mefhûmu, eger kendisi ihrâmli olmasaydi elbette bu hediyeyi kabul edecekti demektir.

[13] Bu Âise hadîsi, bu bâbdan sonra gelecek bâbda daha genis bir metinle rivayet edilmistir. Bu sebeble orada daha iyi anlasilacaktir

[14] Hadîsin basliga uygunlugu "Peygamber kesten ve yagdan yedi" sözüdür. Çünkü Peygamber'in bunlari yemesi Ümmü Hufeyd'in hediyesini kabule delildir.
Bu kadin, Ibn Abbâs'in teyzesi idi ve çölde otururdu.

[15] Ibn Abbâs'in, hadîsin sonundaki hüccet getirisi, çok güzel bir istidlaldir

[16] Hadîsin basliga uygunlugu "Eger hediyedir denilirse..." sözlerindedir. Çünkü Peygamber'in sahâbîlerle beraber ondan yemesi, Peygamber'in hediyeyi kabul edisine delâlet etmektedir (Aynî).

[17] Hadîsin basliga uygunlugu "O bizim için bir hediyedir" sözündedir. Bunun ma'-nâsi Berîre onu bize hediye ettigi için, o da bir hediye oldu, demektir. Bunun da sebebi sudur: Çünkü sadakada fakîrin alip satmak, hediye etmek ve daha baska tasarruflari caiz olur. Zîrâ fakîrin o sadakada mülkiyeti sahîh olmustur (Aynî).

[18] Çünkü et, sadaka eti; Berîre'nin mülkiyetine geçince onun mülkü olmus; o da bundan Peygamber ailesine hediye etmistir. Böylece Berîre'ye sadaka olan et, Peygamber'e Berîre'nin hediyesi olmustur.

[19] Peygamber'e ve ailesi ferdlerinezekât mali haram idi. Fakat bu zekât koyunu Ümmü Atiyye Nuseybe el-Ensâriyye'nin mülkiyetine geçtikten sonra o, onun etinden Âise'ye göndermisti. Ümmü Atiyye'nin gönderdigi et böylece onun hediyesi olmustu. Hediyeyi ise Peygamber ve aile ferdleri yiyebilirlerdi. Iste "Zekât yerine ulasmistir" vecîzesi bu dînî hakîkati ifâde etmis oluyor.

[20] Yâni arkadaslarindan birine bir hediye veren ve hediyesinin, o arkadasina, onun kendi kadinlarindan birinin yaninda bulunacagi günde ulasmasini isteyen kimse babi.

[21] Hadîsin basliga uygunlugu, Âise'nin sözünün ma'nâsindan alinir

[22] Hadîsin basliga uygunlugu "Müslümanlar, RasûluUah'in Âise'ye sevgisini pek iyi bildiklerinden... hediyelerini Rasûlullah Âise'nin evinde iken verirlerdi" sözlerinden alinir. Bu uzun Âise hadîsinin burada getiriime sebebi, Rasûlullah'a sahâbîleri tarafindan hediye verildigini beyândan ibarettir.
Peygamber'in Âise hakkindaki "Muhakkak o Ebû Bekr'in kizidir" sözü Âise için yüksek bir fazilettir. Âise babasi gibi serefli, zekî, ince görüslü, dürüst ve tam anlayislidir demektir.

[23] Buhârî burada hadîsin diger senedlerle bâzi fazlalik ve eksikliklerle geldigini bii-dirmis oluyor.

[24] Hadîsin basliga uygunlugu, onun basliktaki mübhemligi açiklamis olmasi yö-nündendir. Çünkü "Hediyeden reddedilmeyen sey" sözü bilinmemistir. Hadîs bu bilinmeyeni açiklamistir (Aynî).

[25] Hadîsin basliga uygunlugu ma'nâsmdan alinir. Çünkü hadîste, sahâbîlerin ga-nîmet taksîmi yapilmadan önce ganîmet almaya hakk kazandiklari esirleri ter-ketmeleri vardir. Iste bu gâib ma'nâsinadir; sahâbîlerin bunu terketmeleri de hibe ma'nâsinadir (Aynî).
Hadîs, Vekâle ve Itk Kitâblan'nda geçen rivayetin bir parçasidir.

[26] el-Kusmeyhenî nüshasinda bu baslikta "Hibe" lafzi yerine "Hediye" gelmistir. Zâten hediye, hibenin genis ma'nâsidir.

[27] Hadîsin basliga uygunlugu, hibe lâfzi ile onun daha genis ma'nâsi olan hediye kasdedildigi zamana yöneliktir.
Hediye karsiliginda hediye vermek, güzel bir is ve bir medeniyet geregidir. Ancak bunun vâcib veya müstehâb oldugu hususunda görüs ayriliklari ve bunlarin savunuluslari vardir. Imâm Mâlik el-Ahzâb: 21. âyetini de delîl getirerek, hediyeyi hediye ile karsilamak âdetinde olan Peygamber'e, bu âdetinde de örnek edinmek suretiyle O'na uymak, hediyeye karsilik vermek vâcibdir, demistir. Müstehâb oldugunu savunanlar ve bu konuda tafsille hükmedenler de vardir.
Peygamber'in câmiali sözlerinden sayilan su Siadîs hediyelesmeyi ve bunun faydasini çok güzel ifâde etmektedir: Peygamber (S): " ijfoj ijii£ = Hediyelesiniz ki, birbirinize sevginiz artsin " buyurmustur. (Ebû Ya'lâ, Müsned'inde, Ebû Hureyre'den saglam bir senedle).
Munâvî bu hadîsin serhinde, hediye alip vermenin kaanûn yapilmasi hikmetini söyle beyân etmistir: Hediye alip vermek gönülleri birbirine alistirir, kalb-lerdeki kîni, bugzu giderir. Bunun için hediye kabulü sünnettir, demistir.

[28] Buhârî bu sözüyle seneddeki îsâ ibn Yûnus'un bu hadîsi mevsûlen rivayet etmekte Hisâm'dan ayrildigina isaret etmistir.

[29] Buhârî bu ta'lîki gelecek Nu'man ibn Besîr hadîsine bitisik olan 11. Babin hadîsinde senedli olarak getirmistir.

[30] Bu sorularin her ikisinde bâzi görüs ayriliklari ve tafsîlât olmakla beraber, çogunluk cevaz hükmü üzerindedir.

[31] Buhârî bunu Buyu' Kitâbfndaki uzun bir hadîste, senediyle getirmistir
Bunda çocuklar arasinda hibede esitlik yapmayi kuvvetlendirme vardir. Çünkü Peygamber (S) eger Umer'den bu deveyi ogluna hibe etmesini isteseydi, bu takdirde Umer'in çocuklari arasinda adalet olmazdi. Bunun için Peygamber deveyi satin aldiktan sonra, bunu Ibnu Umer'e hibe etti. Bunda yabanci bir kimsenin dostunun çocuklarindan bâzisina hibe tahsîs etmesinin cevazi ve bunun bir zulüm sayilmayacagina delil vardir (Kastallânî).

[32] Hadîsin basliga ve basliktaki mes'elelere delîlligi gayet açiktir.

[33] Bu Nu'mân hadîsinde, mübâh olmayan hususlarda sâhidlik yüklenmenin keraheti; hibede sâhid tutmanin mesru' olup vâcib olmadigi; en büyük imâmin sâhidlik

yüklenmesi, bunun fâidesi ilmiyle hükmetmesi yâhud nâiblerinin huzurunda sâhidligi edâ etmesi suretlerinde meydana çikacagi... hükümleri vardir (Kastallânî).
Çocuklara hibede esitlik yapmanin gerek vucûbuna, gerek müstehâbligma kaail olanlar, bu esitligin sifatinda da ihtilâf etmislerdir. Bâzi âlimler hibede çocuklar arasinda adalet, mîrâsta oldugu gibi erkege iki pay vermektir demislerdir. Baska âlimler ise erkekle kiz çocuk arasinda hibede böyle bîr farka gerek görmemislerdir. Bu sonuncularin dayandiklari bir hadîs de vardir: Saîd ibn Man-sûr ile Beyhakî, Ibn Abbâs'tan merfû' olarak su hadîsi rivayet etmislerdir:
Peygamber'(S) söyle buyurdu: Ey sahâbîleritn! Atiyye ve hibede çocuklariniz arasinda esitlik yapiniz. Ben çocuklardan birisine fazla verici olsaydim, muhakkak kadinlara fazla verir idim" (Fethu'l-Bârî ve Umdeiu'l-Kaart).

[34] Ibrâhîm iie Umer ibn Abdilazîz'in buradaki sözlerini Abdurrazzâk senedli olarak rivayet etmistir,

[35] Peygamber'in bu izin istemesi, bu bâb içinde senedli olarak gelmistir. Bunun basliga uygunlugu, mü'minlerin analarinin kendi haklari olan nevbet günlerini Âise'ye hibe etmis olmalari yönündendir.

[36] Peygamber'in bu hadîsi de babin sonunda senedli olarak gelecektir

[37] ez-Zuhrî'nin bu sözlerini Abdullah ibn Vehb, Yûnus ibn Yezîd'den; o da kendisinden olmak üzere rivayet etmistir. ez-Zuhrî burada getirdigi en -Nisa: 4. âyetini ileri sürdügü bu görüslerine delîl yapmistir. Âyetin bu görüse ve basliga uygunlugu da açiktir.

[38] Bu hadîsin hibe konusu ile alâkasi, Peygamber'in kadinlarinin kendi haklan olan nevbet günlerini Peygamber'e hibe etmeleridir.
Buhârî bu hadîsi Taharet Kitâbi'nda da getirmisti. Magâzî'nin sonunda, Peygamber'in hastaligi basliginda da getirecektir.

[39] îbn Abbâs hadîsinin basliga uygunlugu meydandadir.
Tâvûs, Ikrime, Safiî, Ishâk bu hadîsi hüccet yaparak: "Hibe eden için hibe ettigi seye dönmek caiz degildir. Su kadar ki, babanin evlâda karsiliksiz .hibe ettigi seye dönmesi sahîhtir" demislerdir.
Birçok sahâbî ve tabiî âlimleri ve Ebû Hanîfe de: "Hibe edilen mal, mev-cûd oldukça, hibe edilen kimse tarafindan hibe edilmis esyanin bedeli hibe edene verilmedikçe, hibe edenin hibeden dönme hakki vardir" demislerdir. Bunlar Peygamber'in bu hadîsteki agir tesbihini, hibeden dönmenin mürüvveten ve ah lâkan fenaligi meydanda olmasindandir; yoksa ser'an fenaliginin zuhur derecesini beyân degildir, demislerdir (Kastallânî).

[40] Buhârî bu en-Nisâ: 5. âyetini basliktaki son fikraya delîl olarak zikretmistir.

[41] Hadîsin basliga uygunlugu "Sadaka ver" sözündedir. Çünkü bu emir, kocasi olan kadinin, kocasinin Izni olmaksizin sadaka yapmak hakkina sâhib olduguna delâlet eder. Eger "Baslik kadinin hibesi, hadîsin lâfzi Ise sadakadir" dersen: Ben, hibeden murâd, onun lügat ma'nâsidir; o da sadakayi sâmil olur, derim (Aynî).

[42] Bunun da basliga uygunluga bundan önceki gibidir. Bu hadîsler Zekât Kitâbi'-nin baslarinda da geçmisti..

[43] Hadîsin basliga uygunlugu su yöndendir: Meymûne reside bir kadindi ve kocasi Peygamber'den izin istemeksizin cariyesini âzâd etmistir. Eger resîde kadinin kendi malinda tasarrufu geçerli olmasaydi, Peygamber bu âzâd isini iptal ederdi.
Sârih Ibn Battal: *'Bu hadisten alman hüküm, cariyeyi hisimlara hibe etmek, âzâdlamaktan daha faziletli olmasidir" demistir. Fakat sârih Aynî ile Kas-tallânî'ye göre, bu efdaliyet mutlak degil, hâllerin degisik olmasiyle degisik olur.. Nitekim bu hâdisede Meymûne, Benû Hilâl'den dayilari, kardesleri ihtiyâç içinde idiler. Bu sebeble Rasûlullah bu vakiadaki hibeyi âzâdlamaya Üstün tutmustur.
Hadîsin sonundaki mutâbaalarla Buhârî, hadîsin diger gelis yollarini göstermis ve hadîsteki mürsellik sübhesini gidermistir.

[44] Hadîsin basliga uygunlugu "Sevde gününü ve gecesini Âise'ye hibe etti" sözün-; dedir. Çünkü baslik "Kadinin kocasindan baskasina hibesi"dir. Iste bu da ka-! dinm kocasindan baskasina hibesidir ki, o da Âise'dIr.
'Buhârî bu hadîsi Sehâdetler'de de getirmistir (Aynî).

[45] Hadîsin basliga uygunlugu nia'nâsindan alinir. Çünkü hadîste iki sey vardir: Kadin köleyi âzâd etmek, ve dayilarindan bâzisina ihsan etmek. Peygamber'in söyledigi seyin ma'nâsi ise, Meyrnûne'nin cariyeyi, kendi dayilarindan birine ihsan etmesinin daha lâyik ve ecrinin daha çok olacagidir. Böylece hadîste basliktaki soruya cevâb verilmis olmaktadir (Aynî).

[46] Hadîsin basliga uygunlugu açiktir. Hediye vermekte neseb yakinligi ve mekânca yakinlik agir basmaktadir.

[47] Umer ibn Abdilazîz'in bu sözünü Ibn Sa'd ile Ebû Nuaym senedli olarak rivayet etmislerdir.

[48] Hadîsin basliga uygunlugu "Onu geri çevirdi" sözündedir; yânî Sa'b'in hediye getirmis oldugu yaban esegi hediyesini ihrâmii bulunmasi sebebiyle kabul etme-mesindedir.

[49] Hadîsin basliga uygunlugu ma'nâsmdan alinir. Çünkü Rasûlullah, adi geçen me'-mûrunun hediye almasini kabul etmeyip reddetmistir. Çünkü o hediye bir illetten, yânî me'mûr olmak sebebinden dolayi verilmis bir hediye idi. Belki bu hediyeler baslikta Umer ibn Abdüazîz'in sözünde de belirttigi gibi, vergi mükellefleri tarafindan devlet me'mûrlarina, kaymlmalan maksadiyle verilen rüsvetlerdir.

[50] Bu konuda âlimler arasinda farkli görüsler oldugu için Buhârî sartin cevâbini, âdeti Üzere zikretmedi.

[51] Abidenin bu sözlerini kimin mevsûlen rivayet ettigini bilmiyorum (Kastallânî). Bu içtihada göre hediye teslîm alinmazdan evvel iki taraf ölmüs olurlarsa, hediye, hediye eden kimsenin mirasçilarinin hakki oluyor.

[52] Hasen'in sözünü de senediyle rivayet edeni bilmedim (Kastallânî).
Hasen'In bu görüsüne göre, hediyenin bir elçinin emânetinde gönderilmekte olmasi, kendisine hediye edilen kimsenin teslîm almasi mâhiyetini hâiz bulunuyor ve bu suretle bundan onun mirasçilari faydalaniyor. Böyle bir elçiye teslîm edilmeyen hediyenin sahibi ölürse, bu suretle kabz (bir teslîm alma) bulunmadigi için Hasen'e göre hediye, hediye edenin mirasçilarinin oluyor.

[53] Hadîsin basliga uygunlugu su yöndedir: Peygamber, Câbir'e bir sey va'd etti ve va'dini yerine getiremeden Öldü. Bundaki hüküm, eger bunun benzeri Pey-gamber'den baskasinda vâki' olursa hibe, hibe edenin mirasçilarina âid olur. Peygamber hakkinda böyle yapmak lâzim olmaz. Lâkin Ebû Bekr, bunu Rasû-lullah'in ahdine vefadaki yoluna uymak için yapmistir... (Aynî).

[54] Buhârî Ibn Umer'in bu hadîsini Buyu' Kitâbi'nda daha uzun bir metinle getirdi. Burada hibe edilen seyin nasil tesîm edildigini beyân için getirmistir.

[55] Hadîsin basliga uygunlugu, esyanin hibe edilen kimseye tasinmasi ve onun da tesiîm almasi yönündendir... (Aynî).
Hadîs, hibede tesiîm almanin, hediye edilen seyin, hediye edilen kimseye tasinmasi ile olduguna açikça delâlet etmis ve basliktaki soruya tam bir cevâb olmustur. Köle ve diger tasinan her seyin tesiîm alinmasi da bunun gibi olur

[56] Hadîsin basliga uygunlugu ma'nâsmdan alinir. O da sudur: Rasûlullah o kimseye hadîste zikredilen o hurmayi verdi. O zât: "Ben kabul ettim" demeden onu teslîm aldi, akabinde Rasûîullah ona: "Bunu götür de ailene yedir" buyurdu.
Buhârî'nin tercihi bunun üzerinedir, yânî hibede teslim almak kâfidir, "Ben kabul ettim" demeye ihtiyâç olmaz. Buliârî'ye iki i'tirâz yapilmistir: Biri hadîste kabulün ve nefyin zikri açikça söylenmemistir. Digeri, bu sadaka idi, hibe degildi; bunun için kabul sözüne ihtiyâç duyulmadi (Aynî).
Bu sözü sart kilanlar da bulundugu için, Buhari, baslikta hükmü belirtmemistir.
Buhârî bu hadîsi Oruç Kitâbi'nda da getirmisti. Medine'de Uhud'la Âir Dag-lari'na "Lâbeteyn = lki kara taslik" denilir. Ve bu iki dag arasindaki arazîye Medîne Haremi dendigi orada îzâh edilmisti.

[57] el-Hakem ibn Uyeyne'nin bu sözünü Ibn Ebî Seybe senedli olarak getirmistir.

[58] Ibn Hacer bunu senedli olarak rivayet edeni bilemedim, dedi.

[59] Peygamber'in bu hadîsini müsedded kendi Müsned'inde Saîd el-Makburî yolundan merfû' olarak Ebû Hureyre'den rivayet etmistir. Bunun ma'nâsiyle bir hadîs Mezâlim'de Peygamber'e ulastirilmis olarak geçmisti.

[60] Buhârî bu Câbir hadîsini Buyu' ve Karz Kitâblan'nda da degisik sened ve metinlerle getirmistir

[61] Hadîsin basliga uygunlugu ma'nâsindan alinir. Lâkin bu külfetle olur: Rasûlullah, Câbir'in babasinin alacaklilarindan hurmaliginin mahsûlünü teslîm almalarini ve borcunun kalanindan onu temize çikarmalarini istedi. Eger onlar bunu kabul etselerdi bu Câbir'in babasinin borcu hakkinda bir temize çikarma olurdu. Bu hakikatte eger vâki' olaydi, borcun hibesi olurdu. Hadîsin ma'nâsi budur. Bu da borçta böyle yapmanin cevazina delâlet eder. Çünkü caiz olmasaydi RasûluÜah, Câbir'in babasinin alacaklilarindan bunu istemezdi. Bunu iyi anla! Çünkü bu çok incedir. Sarihler bundan gaflet etmislerdir. Bu hadîs Istikraz Ki-tâbi'nda "Borcundan az ödedigi yâhud onu borçtan çözdügü zaman bu caizdir bâbi"nda da geçmisti (Aynî).

[62] Cemi' sözü ikide de kullanildigi için Esmâ'nin bu fiili ile baslik arasinda uygunluk bulunmustur. Ben Esmâ'nin bu rivayetini mevsûl olarak görmedim (Ibn Hacer).

[63] Hadîsin basliga uygunlugu Ibn Battâl'in dedigidir.
Peygamber gençten nasîbini yaslilara hibe etmesini istedi. Peygamber den olan payi suyü'iu idi, ayrilmis degildi. Iste bu suyû'lu hibenin sahîhligme delalet etmistir.
Bu hadîs, Sirb'de ve Mezâlim'de de geçmisti (Aynî)

[64] Basliktaki ilk iki nevi' hibenin hükmü daha Önce geçmisti. Burada son Iki nev'-in hükümleri bilinecektir. Bunlarin da hükmü cevazdir.

[65] Bu Hevâzin kissasi gelecek bâbda daha uzun bir metinle gelecektir. Buradaki kisim, suyû'lu ve taksim edilmemis ganimetin hibe edildigini göstermektedir.

[66] Bu rivayetin isnadi bâzi nüshalarda: Bize Sabit ibn Muhammed tahdîs etti. Bize Mis'ar, Muhârib'den... tahdîs etti seklindedir.
Bu Câbir'in meshur Baîr hadîsi Buyu' Kitâbi'nda "Hayvanlari ve esekleri satma bâbi"nda geçmisti. Burada ayri bir yoldan getirmistir.

[67] Buhârî bu Câbir hadisini suyû'lu hibenin sahîhligine delîl olarak getirmistir. Câ-bir'e verdigi fazla, Beytu'I-mâl'den oldugu için, digerlerinin hisselerini de sâmil bulunmasi yönünden suyû'lu hibe seklinde kabul edilebilir.

[68] Bu Sehl hadîsini Buhârî, geçen bâbda "Bir kisinin bir topluluga hibe etmesi bâ-bi"nda zikretmisti. Burada ise taksîm edilmemis hibe basliginda zikretti. Hadîsin bu basliga uygunlugu, içinde taksîm edilmemis hibe bulunmasi yönündendir... (Aynî).

[69] Bu hadîste de basliga uygunluk, ma'nâsindan alinir. Çünkü bunda Peygamber alacak sahibine kendi devesinden daha üstün degerde bir deve verilmesini emretti. Bu borç ödemedeki o fazlalik ise taksim edilmemistir (Keza).

[70] Hadîsin basligin aslina delâleti ciheti açiktir. Çünkü ganimet alanlar bir cemâattir ve onlar ganimetin bir kismini, ganîmeti aldiklari topluluga vermislerdir. Bu topluluk da Hevâzin kavmidir... (Ibn Hacer).

[71] Buhârî açtigi basliga aykiri hüküm tasiyan bu rivayetin sahîh olmadigini bildirmis oluyor.

[72] Hadîs yakinda da geçmisti. Basliga uygunlugu el-Kirmânî'nin dedigine göre, hakkinin üzerinde olan ziyâde bir hibe Idi.

[73] Hadîsle baslik arasindaki münâsebet ciheti Ibn Hacer'in Fetfiu'l-BârVde dedigi sey oldugu görülüyor: Buhârî burada suyû'lu olani suyû'lu olmayana; çok olani az olana katmak istemistir. îbn Battal da: Ibn Umer'e hibesi Insanlarin beraberinde olmus, fakat onlardan hiçbiri onda bir ortakliga hakk kazanmamistir. iste benim onlar için gördügüm münâsebet ciheti budur. Allah en bilendir, iyi düsünülsün! demistir (Kastallânî).

[74] Hadîsin basliga uygunlugu gizli degildir. Peygamber mülkiyet bosaltmasini nakil menziline indirdi, böylece hibe sahîh oldu.

[75] Bu hadîsten giyilmesi mekruh, hattâ haram olan elbiseyi hibe etmenin caiz oldugu hükmü alinmistir. Hediye alan onu ya satar, ya baskasina hediye eder, yâhud kadinlara halâl oldugundan, kadinlara verir.

[76] Bu hadîs dahî kullanilmasi mekruh olan bir seyi hediye etmenin caiz olduguna delâlet etmistir.

[77] Siyerâ; bir nevi' alaca kumastir ki, yol yol san kalemli ve çubuklu olur; dokumasinda bol ipek karismis bulunur (Kaamûs Ter.). îste bunun ipegi bol oldugu için Peygamber, Alî'nin onu giymesine öfkelenmistir. Basliga uygunlugu da bu öfkelenmedir; öfkelenmesi mekruh oldugu içindir. Ipegi az olan kumasin kullanilmasi ise caiz oluyor.

[78] Bu, Ehâdîsu'I-Enbiyâ'da gelecek olan hadîsin bir parçasidir. Burada basliga delîl yapilan yeri, kâfir olan Misir Meliki'nIn hediyesi olan Hâcer'i, Sâre'nin kabul etmesi, sonra da bunu Ibrahim'e hediye eylemesidir. Buhârî bunun bir rivayetini Buyu' Kitâbi'nda da getirmisti.

[79] Bu da bu bâbda senedli olarak gelecek olan hadîsin bir parçasidir. Bunun basliga uygunlugu, Hayber'de bir Yahûdî karisinin hediye ettigi bu zehirli koyunu

Peygamber'in kabul etmis olmasidir.

[80]
Peygamber'in bu yazisinin metni Zekât Kitâbi'nda geçti. Buradaki kismin basliga delîlligi ise gizli degildir.

[81]
Hadîsin basliga uygunlugu gizli degildir. Çünkü bunda müsrikten hediye kabul edilisi vardir. Zîrâ hediye eden Dumetu'l-Cendel Meliki Ukeydir'dir ve o, o zaman bir Hristiyan müsriktir.

[82]
Bunun da basliga uygunlugu, Peygamber'in bu Yahûdî karisinin hediyesini kabul edip ondan yemesi yönündendir.
Bu zehirli etten Bisr ibn Berâ da yemis ve bu yüzden o Ölünce kadin da kisas olarak Öldürülmüstür. Bu Yahûdî karisinin adinin Zeyneb oldugu diger rivayetlerde gelmistir.

[83]
Hadîsin basliga uygunlugu, Peygamber'in müsrik çobana "Koyunlarin satilik mi yoksa atiyye mi?" diye sormasmdadir. Atiyye ise hediye ve hibe ma'nâsina da kullanilir. Bu hadîste müsrikin hediyesinin kabulünün cevazina delâlet vardir. Eger bu caiz olmasaydi Peygamber "Yâhud atiyye midir?" demezdi (Aynî).

[84]
Âyetin basliga delîlligi apaçiktir. Ma'nânm iyice belirmesi için bundan sonraki âyeti de meâlen getirelim:
Allah sizi ancak sizinle dîn muharebesi yapmis, sizi yurtlarinizdan çikarmis ve çikarilmaniza arka çikmis olanlara dostluk etmenizden men' eder. Kim onlan dost edinirse, iste bunlar zâlimlerin tâ kendileridir" (el-Mümtehine: 9).
"Bu iki âyet müslümânlara dostunu, düsmanini esas vasiflanyle tanitan ve milletler arasi hukuk ve münâsebetini ta'yîn eden en mühim iki esâs düstûrdur. Mü'minlerin harb ve sulh hâlinde kâfirlere karsi ta'kîb edecekleri siyâset yolu bu âyetlerde tam açiklikla gösterilip ögretilmistir" (Kâmil Mîrâs).

[85]
Hadîsin basliga uygunlugu ma'nâsindan alinir. Hadîs müslümâmn müsrik olan yakinina hediye vermesinin cevazina delâlet etmistir.

[86]
Bu Esma hadîsinin de basliga uygunlugu gizli degildir.

[87]
Bu hadîsler basliga açiklikla delâlet etmislerdir. Peygamber bu ikinci rivayette hibesinden dönen kimsenin, bu dönek sifati ve hâlinin, hayvanlarin en degersizinin en kötü haliyle bir benzerlikte oldugunu ve bu kötü sifatla müslümânlann sifatlanmalarinin yakisik almayacagini belirtmis oluyor.

[88]
Umer'in bu hadîsi de sadakadan dönmenin halâl olmayacagina açikça delâlet etmektedir. Ancak bu hususta bâzi tafsilât da vardir.

[89]
Bu, unvansiz bir bâbdir. Eger beraberinde birsey takdir edilirse i'râblanmis olur; birsey takdir edilmezse i'râbh olmaz. Çünkü i'râb ancak iki veya daha fazla müf-redleri baglama ve terkîb ile olur. Bu bâb, kendinden önce geçen bâbdan bir fasil gibidir. Çünkü "kitâb", "bâb"lan, "bâb"lar da "fasiP'Ian toplar (Aynî).

[90]
Hadîs, Peygamber'in hibesinin subûtuna delâlet etmektedir.
SârIh îbn Battal: Mervân, yalniz Ibn Umer'in sâhidligi ile nasil hükmetmistir? diye bir soru getirmis, sonra da buna söyle cevâb vermistir: Mervân, Ibn Umer'in sâhidligi, bir de talibin yemini ile hükmetmistir. Yemîn ve sâhidle hüküm vermek, sünnette gelmistir (Aynî).

[91]
el'Câmi'u's-Sahîh'in el-Asîlî ve Kerîme nüshalarinda bâbdan önce "Besmele" vardir. Yûnînî'deki Ebû Zerr nüshasinda yoktur fIbn Hacer).

[92]
el-Umrây büsrâ vezninde, bir adam bir mali bir kimseye kendisinin yâhud o kimsenin hayâtina ta'lîkle tefviz ve temiîk ve i'tâ eylemeye denir ki, Isimdir. Meselâ ömrüm oldukça yâhud ömrün oldukça bu hâne senindir, ölümden sonra benimdir diye temiîk eylemek gibi.. SârIh der ki Umrâ ve Rukbâ Câhiliyet muamelelerinden idi...
Rivayetler bunun üzerine birbirini kuvvetlendirmistir. Fakîhler bu hususta ayri ayri görüstedirler. Kimi hadîsin zahiriyle ame! ediyor ve umrâyi temiîk yapiyor, kimi de umrâyi ariyet gibi kiliyor ve hadîsi te'vîl ediyor (Kaamûs Ter,).
Bu iki kelime ruc'â vezninde masdardir. Umrâ, ömr'den; Rukbâ da, ru-kûb ve murâkaba'dan alinmistir. Lügat imamlarindan Ebû Ubeyd: Umrâ, bir kimsenin öbür kimseye: "Ömrün oldukça bu evimi sana bagisladim", yâhud: "Ben sag oldukça bu evimi sana bagisladim" deyip hibe etmesidir. Ve hibe eden böyle deyip evi hibe edilene teslîm edince, ev onun olur, demistir.
Bu suretle Umrâ ta'bîri, ömrüm oldukça veyâhud ömrün oldukça diyerek, ömürlerine nisbet edilmesinden dolayi umrâ denilmis oluyor. Rukbâ ta'bîri de, her Iki tarafin birbirlerinin ölümlerini gözetici olmalarindan dolayi olmus oluyor. Bunlarin kisimlari ve ayri ayri hükümleri vardir.. (Aynî),

[93]
Buhârî bununla ümranin tefsirine isaret etmistir.

[94]
Bu da Ebû Ubeyde'nin Mecâzu'I-Kur'ân'dakî tefsiridir. Baskalari "ista'marakum", "Ömürlerinizi uzatti ve bu evin imareti hususunda sizlere izin verdi..." demektir, dediler.

[95]
Hadîsin basliga uygunlugu "Umrâ hakkinda denilen sey" sözündedir. Iste Câ-bir'in rivayet ettigi bu hadîs, umrâ hakkinda söylenmis bir sözdür. Bu hadîsi Müslim Farâiz'de; Ebû Dâvûd Buyû'da, Tirmizî Ile Ibn Mâce Ahkâm'da; Ne-sâî de Umrâ'da getirmislerdir.

[96]
Bu Ebû Hureyre hadîsi de Câbir hadîsi gibidir. Fakat biri Peygamber'in fiilini, biri de sözünü rivayet etmistir.
Buradaki Atâ'nm hadîsi ta'lîk suretinde verilmis Ise de, aslinda bu da Ka--^tâde'den mevsûldür; muallak degildir.
Umrâ'nm üç hâli vardir: Birincisi: "Su evimi sana veriyorum; Ölümündemirasçilarina âiddir" diye bagislamaktir. Bu bir hibedir; bütün âlimlere göre - sahihtir; bunda ihtilâf yoktur...
Ikincisi, mirasçilara âid olacagi zikredilmeyerek: "Bu evimi ömrüm oldukça sana verdim" demektir. Bunun sahîhliginde iki görüs vardir.
Üçüncüsü: "ömrüm oldukça bu ev senindir; öldügüm zaman benim mirasçilarima dönecektir" demektir. Bu yolda hibe de sahîhtir... (Kastallânî).
"Rasûlullah'in sahâbîlerinden ve baskalarindan bâzi âlimlere göre Rukbâ Umrâ gibi caizdir. Ibn Hanbel ve Ishâk ibn Râhûye'nin ictihâdlan da böyledir. Küfe fakîhlerinden ve baskalarindan bâzi âlimler de Rukbâ ile Umrâ arasini ayirarak, Umrâ'yi câîz gördükleri hâlde, Rukbâ caiz degildir demislerdir" (Tirmizî).
"Umrâ Ebû Hanîfe, Muhammed, Mâlik Indinde bâtildir. Ebû Yûsuf, Safiî ve Ahmed cevazina kaail olmuslardir. Buhârî Sahîh'mde bu bâbda Umrâ ve Rukbâ basligini verdigi hâlde, zikrettigi iki hadîs de Umrâ'ya. ve Umrâ'nm cevazina dâirdir. Rukbâ'ya dâir hiçbir haber rivayet etmemistir. Bu da Ebû Hanî-fe'nin Rukbâ'mn bâtilligi hakkindaki içtihadini te'yîd eder" (Hidâye sahibi)

[97]
Hadîsin son kisminin "Muhakkak biz Mendûb'u bir deniz bulduk" seklinde tercemesi aslina daha uygundur, fakat ma'nâ birincisidir.
Hadîsin basliga delîlligi açiktir. Bu bâb ile ariyetin hükmüne geçilmis oluyor. Enes'in bu hadîsi Cihâd'da da gelecektir.

[98]
Âise'nin bu hadîsi, gelin veya güveyi için elbise ariyet alinmasinin veya kiralanmasinin caiz ve eskiden beri bilinmis birsey olduguna delildir.
Bu hadîs ayni zamanda Âise'nin zühdî hayâtinin sâde ve mütevazi bir safhasini da Ögretmektedir.

[99]
el-Menhu, men' vezninde üçüncü ve ikinci bâblardan, vermek ma'nâsma mas-dardir. Bir adam davarinin yün, yapagi, süt ve yavru makûlesi menfaatlerini bir baska

adama faydalanmasi için âriye cihetiyle ta'yîn ve tefvîz eylemek ma'nâsinadir.
el-Minha ve'l-Menîha, bundan isimlerdir ki, böyle verilen hayvan hediyesidir (Kaamûs Ter.).
Menîhatu'l-Leben, kisinin bir deveyi veya koyunu, sütünden istifâde edilmek üzere baskasina vermesi, onun da sagdiktan sonra geri vermesidir (Ibn Esîr,en-Nihâye).
[100]
Hadîsin basliga delîlligi, Peygamber'in bunu medhetmesidir. Peygamber'in med-hettigi seyle amelde muhakkak fazîlet vardir.
Menîha aslinda hibe ve atiyye demek oldugu için, Buhârî, menîîia hadîslerini Hibe Kitâbi'nin sonuna koymustur.
[101]
Bu rivayette "Menîha ne güzel sadakadir" seklinde geldigi için, menîhanin ayni zamanda en iyi bir sadaka oldugu da bildirilmis oluyor.
[102]
Hadîsin basliga uygunlugu gizli degildir.
Bu hadîste anilan analar Ümmü Enes, Ümmü Suleym ve Ümmü Abdillah Ibn Ebî Talha, bir kadinin üç künyesidir. Ismi Sehle yâhud Muleyke'dir. En-sâr'dan ve Neccâr ogullan'ndan olan Sehle, Medîne'de ilk müslümân olan kadinlardandir. Sahâbiyye olan Ümmü Harâm'm kardesidir, ilk defa Mâlik ile evlenmisti. Enes bundan olmustur. Sehle kavmiyle müslümân oldugu için kocasi Mâlik buna kizmis, Sâni tarafina gitmis ve orada küfürle ölmüstür. Mâlik'in ölümünden sonra Sehle Ebû Talha ile evlenmis, ondan da Abdullah olmustur...
[103]
Hadîsin basliga uygunlugu "Bu kirk hasletin en yüksegi sagimli keçi menîhasidir" sözündedir.
[104]
Hassan ibn Atiyye'nin bu sözü hakkinda Ibn Battal söyle demistir: "Rasûlul-lah'in kirk hayri saymamasi, herhalde terkinde zikrinden daha yararli bir gaye bulunmasindan olabilir, bunu da Allah bilir. Bu kirk hasleti sayip ta'yîn etmek, bunlardan baska hayrat ve hasenattan yüz çevirilir endîsesinden ileri gelmis olabilir. Maamâfîh Ibn Atiyye'nIn arayip tarayip onbesi doldurmamasi, baskalarinin bunlari arayip bulmasina mâni' degildir. Nitekim çagdasimiz bâzi âlimler aramis da cennete girmeye vesile olan hasenenin kirktan fazla oldugunu bulmuslardir" (Aynî'den toplanarak).
[105]
Hadîsin basliga uygunlugu "Kardesine menîha olarak versin" sözündedir. Hadîsin bu kismi Muzâraa Kitâbi'nda da geçmisti.
[106]
Hadîsin basliga uygunlugu açiktir. Hadîsin bu kismi Zekât Kitâbi'nda da geçmisti.
[107]
Hadîsin basliga uygunlugu son cümlesindedir. Çünkü bu söz menîhanin daha faziletli olduguna delâlet etmektedir. Bu hadîs de Ekincilik Kitâbi'nda, biraz farkli bir ifâde ile geçmisti.
[108]
el-Kirmânî söyle dedi: Buhârî bu "Bâzi Âdem ogullan" sözüyle Ebû Hanîfe'yi kasdettI denildi. Buhârî'nIn maksadi Ebû Hanîfe ve onun görüsünde olanlar: Bir kimse, ben bu köleyi sana hizmetçi verdim dediginde, bu ariyettir, dediler. Hâcer kissasi ise bunun hibe olduguna delâlet ediyor.
Ben dedim ki: Hâcer kissasinda hibeye delâlet eder söz, ancak "Sâre'ye Hâcer'i verdiler" sözüdür. "Sâre'ye Hâcer'i hizmetçi verdi" sözü hibeye delâlet etmez (Aynî).
[109]
Bu, Buyu' Kitâbi'nda "Harbîden memlûkün satin alinmasi bâbi"nda bütünü geçmis olan Ibrâhîm Peygamber'in kissasindan bir parçadir. Bundan bir parçayi Hibe'de "Müsriklerden hibe kabul edilmesi bâbi"nda getirmisti. Buhârî'nIn bundan maksadi ihdâm lâfzinin temlik için oldugunu göstermektir. Kisve sözü de böyledir, yânî sana su elbiseyi giydirdim demek, bu elbiseyi sana temlik ettim demektir.
Hadisin bu parçasi basliga açikça delâlet etmektedir.
[110]
Buhârî bu basliktaki "Bâzi" lâfzi ile Ebû Hanîfe'yi kasdetmistir. Ebû Hanîfe at hibesinde, hibe edenin dönme hakki vardir, demistir. Eger o, ata bindirmek ta'bîriyle habsetmeyi irâde etmis ise, bu vakiftir. Vakif ise Ebû Hanîfe'ye göre gayri lâzimdir (Aynî).
Bâzi Âdem oglu, yânî Ebû Hanîfe söyle dedi: Hibe etmeyi niyet ederek bindirdigi ata, hibe edenin dönme hakki vardir, dedi. Çünkü Ebû Hanîfe'ye göre, yabanciya yapilan hibede, hibe edenin dönme hakki vardir (Kastallânî).
el~Ins, hemzenin kesriyle beser ma'nâsmadir ki, Âdem oglani ta'bîr olunur; cinn ve melek mukaabilidir...
el-Insân, hemzenin kesriyle bu dahî ins gibi beser ma'nâsmadir, racui ve mer'eye itlak olunur...
en-Nâs, ins ve cinn'i sâmildir, asli Uhâs' idi...
el-Ba'd, bâ'nin fethi, ayn'in sükûnu ile her nesneden bir taifeye yânî bir cüz'e ve bir pareye denir, cem'i Eb'âd gelir (Kaamûs Ter.).
Imâm Buhârî Sahîh'inm bâzi yerlerinde, Imâmi A'zâm Ebû Hanîfe ve onun görüsünde olanlar hakkinda bu "Bâzi Âdem ogullan" ta'bîrini kullaniyor. Bunu da onun fikhî görüsüne karsi oldugunu bildigi hadîsler ve deliller ileri sürdügü bâzi yerlerde yapar. Buradaki 34. ve 35. bâb basliklarinda bu ta'bîri bu mak-sadla getirmistir. Buhârî bu ta'bîri ilk defa Zekât Kitâbi'nda, "Bâb: Definede beste bir vergisi vardir..."da, yânî 66. babin uzun basiigi içinde söyle kullanmisti: "luUIl jTJÎ IjS. li; jr> lîl IJJl JTJÎ jll' IJN ûiM^o Ji* 3>tf"j J-AIlM^/âl 'j£> jü
= Bâzi Âdem ogullan ma'den, tâbi' oldugu mâlî vecîbe hususunda Câhiliyet defineleri gibi rikâzdir. Çünkü ma'den isletip de ocaktan cevher çikmaya baslayinca ûjJUJi jT_)I= Ma'den rikâza yânî cevher vermeye basladi denir, dedi"
[111]
Hadîsin basliga uygunlugu "Bir kimseyi Allah yolunda bir ata bindirdim" sö-zündedir.